

Cette brochure contient tous les sujets d'écrits et ceux des sujets d'oral dont la connaissance permet de mieux cerner la nature des épreuves correspondantes.
Son contenu, hors la partie réglementaire, n'est donné qu'à titre indicatif.

© Ecole normale supérieure
Lettres et Sciences humaines
15, parvis René Descartes
BP 7000
69342 Lyon cedex 07
Téléphone : 04 37 37 60 00
Télécopie : 04 37 37 60 60

SESSION 2007

ÉPREUVE À OPTION

COMPOSITION DE GÉOGRAPHIE

Sujet commun : ENS Ulm – Lettres et Sciences Humaines

L'usage de la calculatrice n'est pas autorisé

L'interface méditerranéenne de l'Union européenne.

*Les croquis doivent être réalisés **sur un des deux** fonds de carte joints, au choix du candidat.*

Aucune feuille de calque n'est fournie.

L'utilisation de papier calque est strictement interdite.

NE RIEN ÉCRIRE

DANS LA PARTIE BARRÉE

DANS CE CADRE

NE RIEN ÉCRIRE

Académie : _____ Session : _____ Modèle EN.

Examen ou Concours _____ Série* : _____

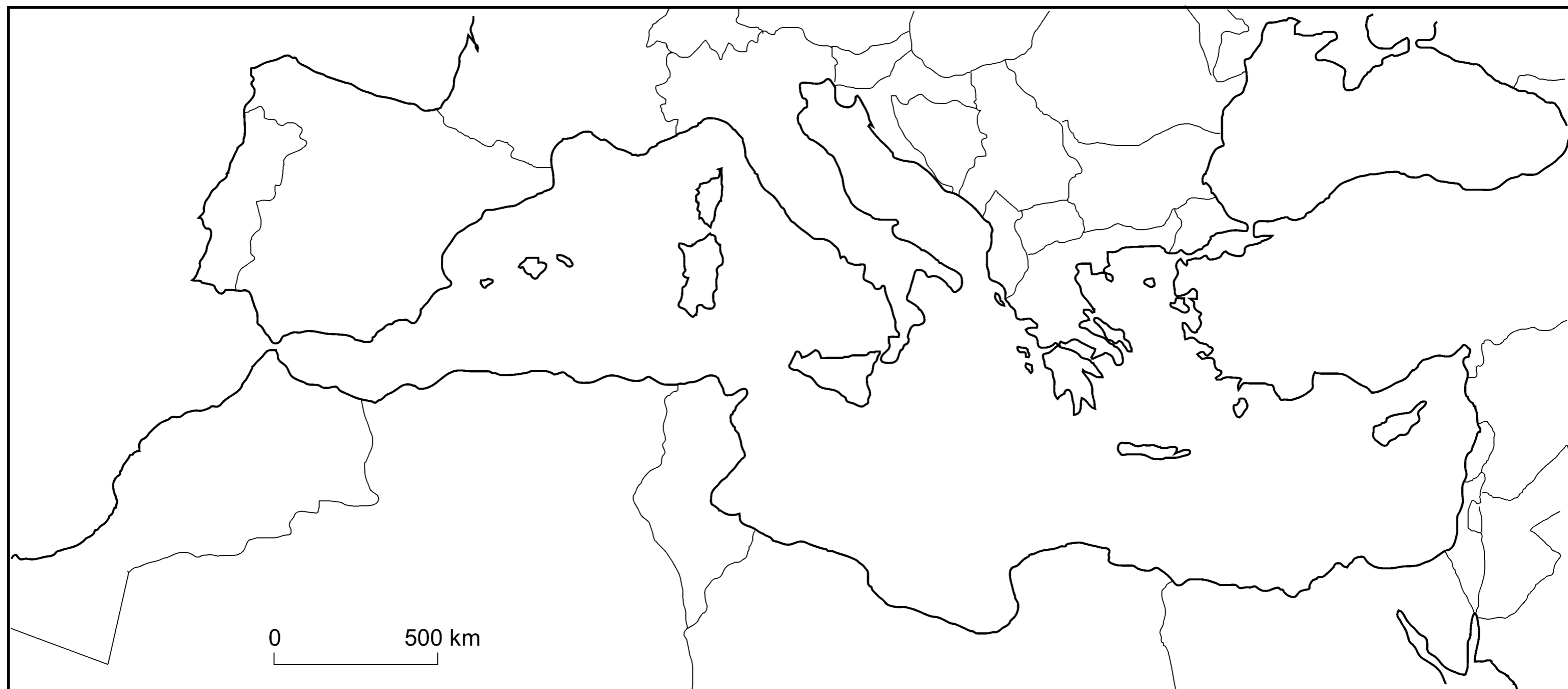
Spécialité/option : _____ Repère de l'épreuve : _____

Épreuve/sous-épreuve : _____

NOM : _____
(en majuscules, suivi s'il y a lieu, du nom d'épouse)

Prénoms : _____ N° du candidat

Né(e) le : _____
(le numéro est celui qui figure sur la convocation ou la liste d'appel)

Académie :

Session :

Modèle EN.

Examen ou Concours

Série* :

Spécialité/option :

Repère de l'épreuve :

Épreuve/sous-épreuve :

NOM :

(en majuscules, suivi s'il y a lieu, du nom d'épouse)

Prénoms :

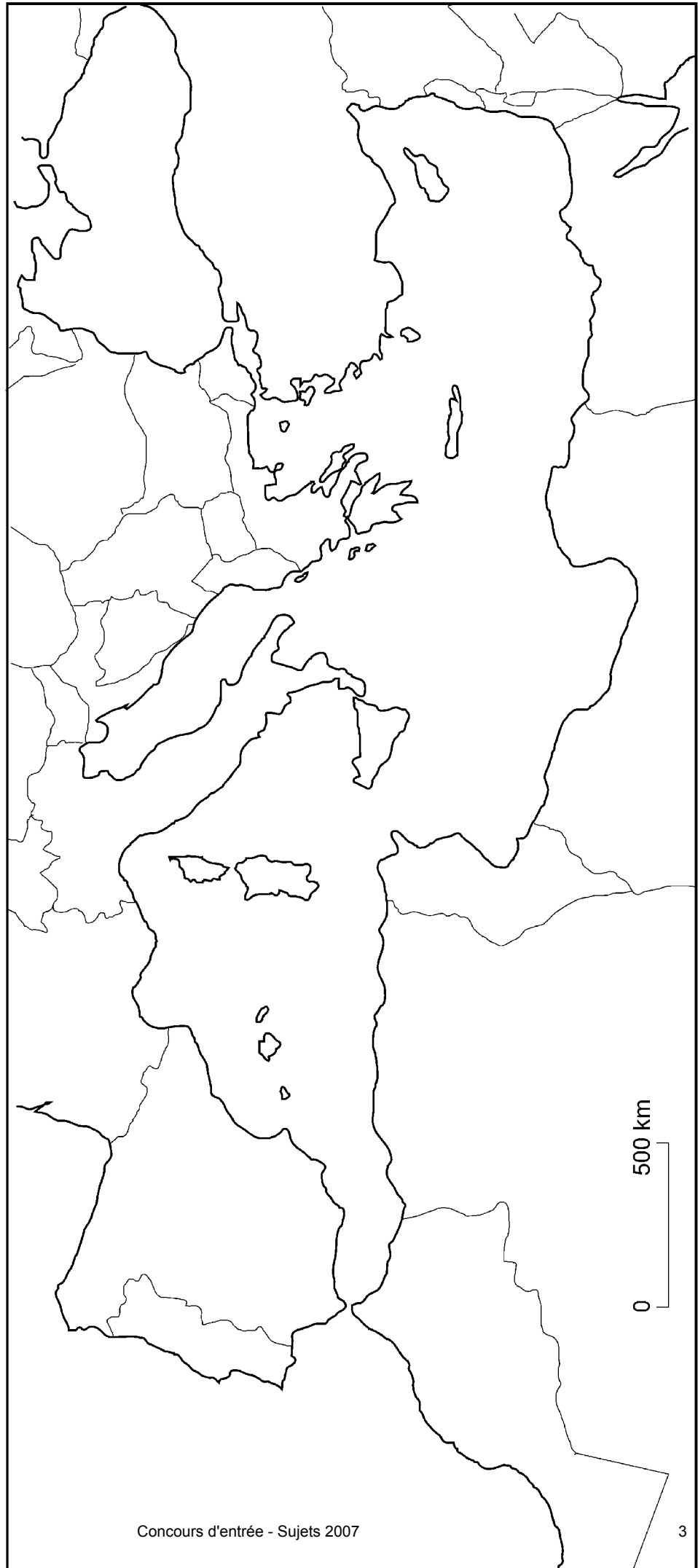
N° du candidat

Né(e) le :

(le numéro est celui qui figure sur la convocation ou la liste d'appel)

DANS CE CADRE

NE RIEN ÉCRIRE

VERSION LATINE

Les penseurs méritent plus d'honneurs que les athlètes.

Nobilibus athleticis qui Olympia, Pythia, Isthmia, Nemea uicissent, Graecorum maiores ita magnos honores constituerunt uti, non modo in conuentu (1) stantes cum palma et corona ferant laudes, sed etiam, cum reuertantur in suas ciuitates cum uictoria, triumphantes quadrigis in moenia et in patrias inuehantur, e reque publica perpetua uita constitutis uectigalibus fruuntur.

Cum ergo id animaduertam, admiror quid ita non scriptoribus eidem honores etiamque maiores sint tributi, qui infinitas utilitates aeuo perpetuo omnibus gentibus praestant. Id enim magis erat institui dignum, quod athletae sua corpora exercitationibus efficiunt fortiora, scriptores non solum suos sensus, sed etiam omnium, cum libris ad discendum et animos exacuendos praeparant praecepta.

Quid enim Milo Crotoniates quod (2) fuit inuictus prodest hominibus, aut ceteri qui eo genere fuerunt uictores, nisi quod, dum uixerunt ipsi, inter suos ciues habuerunt nobilitatem? Pythagorae uero praecepta, Democriti, Platonis, Aristotelis ceterorumque sapientium, cotidiana perpetuis industriis culta, non solum suis ciuibus, sed etiam omnibus gentibus recentes et floridos edunt fructus. [...] Cum ergo tanta munera ab scriptorum prudentia priuatim publiceque fuerint hominibus praeparata, non solum arbitror palmas et coronas his tribui oportere, sed etiam decerni triumphos et inter deorum sedes eos dedicandos iudicari.

Vitruve

(1) *conuentus* : désigne ici le stade.

(2) *Quid quod* : « En quoi le fait que... »

VERSION GRECQUE

UN HÉRITAGE DISPUTÉ

Néoptolème, fils d'Achille, raconte à Philoctète son arrivée à Troie, où il était venu pour enterrer son père, qu'il n'a pas connu, et prendre possession de son héritage.

ἤλθόν με νηὶ ποικιλοστόλῳ μέτα
δῖός τ' Ὀδυσσεὺς χῶ τροφεὺς τοῦμοῦ πατρός,
λέγοντες, εἴτ' ἀληθὲς εἴτ' ἄρ' οὖν μάτην,
ὡς οὐ θέμις γίγνοιτ', ἐπεὶ κατέφθιτο
5 πατὴρ ἐμός, τὰ πέργαμ' ἄλλον ἢ μ' ἐλεῖν.
Ταῦτ', ὦ ξέν', οὕτως ἐνέποντες οὐ πολὺν
χρόνον μ' ἐπέσχον μὴ με ναυστολεῖν ταχύ,
μάλιστα μὲν δὴ τοῦ θανόντος ἡμέρῳ,
ὅπως ἴδοιμ' ἄθαπτον· οὐ γὰρ εἰδόμην·
10 ἔπειτα μέντοι χῶ λόγος καλὸς προσῆν,
εἰ τὰπὶ Τροίᾳ πέργαμ' αἰρήσοιμ' ἰών.
Ἦν δ' ἡμᾶρ ἤδη δεύτερον πλέοντί μοι,
κάγῳ πικρὸν Σίγειον οὐρίῳ πλάτῃ
κατηγόμεν· καὶ μ' εὐθύς ἐν κύκλῳ στρατὸς
15 ἐκβάντα πᾶς ἠσπάζετ', ὁμνύντες βλέπειν
τὸν οὐκέτ' ὄντα ζῶντ' Ἀχιλλέα πάλιν.
Κεῖνος μὲν οὖν ἔκειτ'· ἐγὼ δ' ὁ δύσμορος,
ἐπεὶ ἴδαμ' ἄκρυσσά κείνον, οὐ μακρῶ χρόνῳ
ἐλθὼν Ἀτρεΐδης προσφιλῶς, ὡς εἰκὸς ἦν,
20 τὰ θ' ὄπλ' ἀπήτουν τοῦ πατρὸς τὰ τ' ἄλλ' ὅσ' ἦν.
Οἱ δ' εἶπον, οἴμοι, τλημονέστατον λόγον·
« ὦ σπέρμ' Ἀχιλλέως, τᾶλλα μὲν πάρεστί σοι
πατρῶ' ἐλέσθαι, τῶν δ' ὄπλων κείνων ἀνὴρ
ἄλλος κρατύνει νῦν, ὁ Λαέρτου γόνος. »

SOPHOCLE

ANALYSE ET COMMENTAIRE DE TEXTES OU DOCUMENTS EN ALLEMAND

Durée : 6 heures

Analysez et commentez, **en allemand**, les six documents suivants :

DOCUMENT 1

Thomas Nipperdey, *Deutsche Geschichte 1866-1918, Band I, Arbeitswelt und Bürgerwelt*, München, 1994

Trotz neuer Energiequellen, Elektrizität und Öl, dominierte die alte, die Kohle, bis 1914 ganz eindeutig. 1911 kamen 82 % aller Primärenergie aus Dampfmaschinen. Der Kohleverbrauch (Stein- und Braunkohle) stieg von 41,76 Millionen Tonnen im Jahre 1872 (1861: 13,96) auf 260,20 Mill. Tonnen 1913, auch der Pro-Kopf-Verbrauch also hat sich vervielfacht. Und entsprechend wuchs die Produktion. Zwischen 1866 und 1913 hat sich die Steinkohle-Produktion etwa verachtst, zwischen 1867 und 1913 wuchs sie von 24 auf 190 Millionen Tonnen. Im Ruhrgebiet nahm sie überproportional zu, von (1865) 8,5 und (1872) 14 auf 114,2 Mill. Tonnen; das waren 1872 48 % und 1913 60 % der Gesamtförderung in Deutschland. Der Anteil Oberschlesiens blieb etwa gleich, der des Saargebiets sank. Allein in den 70er Jahren wuchs die Produktion um das dreifache, in den 80ern verdoppelte sie sich noch, dann flachten diese Steigerungsraten – obgleich die absoluten Zahlen

Der Steinkohlebergbau des Ruhrgebiets 1865-1913

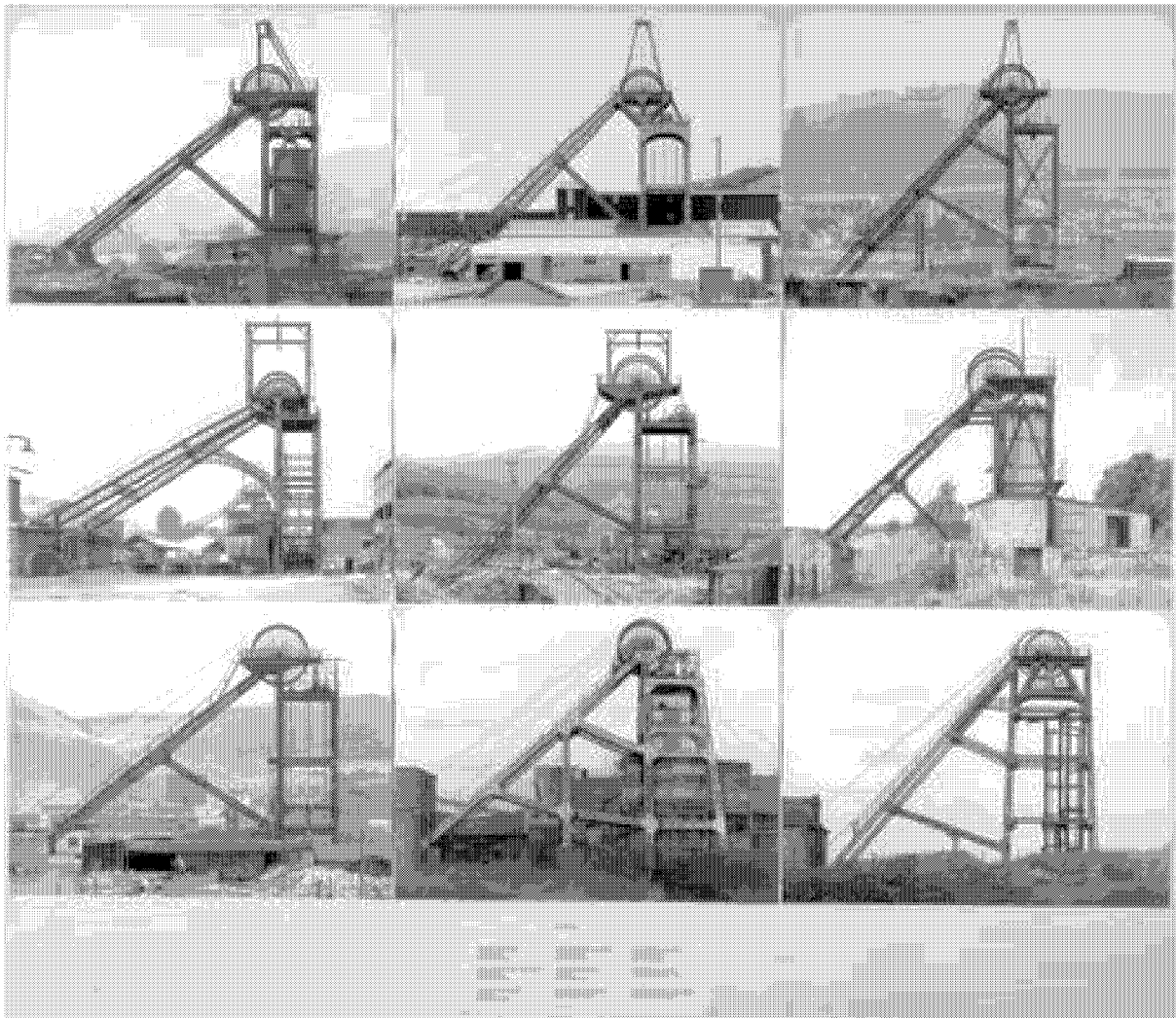
	Zahl der Schachtanlagen	Steinkohlenförderung in 1 000t	Beschäftigte	Beschäftigte je Zeche	Förderung je Beschäftigter (t)	Förderung je Zeche (t)
1865	234	8526	42450	181	201	36436
1870	215	11571	50749	236	228	53819
1875	259	16699	83134	321	201	64475
1880	193	22364	80309	416	278	115876
1885	186	28865	102292	550	282	155188
1890	175	35517	127794	730	278	202954
1895	155	41277	154702	998	267	266303
1900	170	60119	228693	1345	263	353641
1905	168	66706	273184	1626	244	397060
1910	174	89089	353347	2031	252	512006
1912	170	102823	374041	2200	275	604841
1913	173	114226	444406	2569	257	660266

da am höchsten sind – etwas ab, immerhin betrug die Zunahme zwischen 1900 und 1913 noch 50 %. Anders gewendet: Die Produktion der Ruhrkohle, die 1851 bis 1874, in den Anfängen, noch um 9 % pro Jahr (p. a.) gewachsen war, wuchs 1875 bis 1913 immer noch um 4,7 % p. a. Auch die Zahl der Beschäftigten nahm – wenn auch nicht im selben Maße –

zu, sie stieg von 160000 (1866) auf 654000 (1913). Der wesentliche Grund für diese Dynamik lag in der Technik. Die Fortschritte der Spreng-, Bohr-, Sicherungs- und Transporttechnik haben das schnelle Vordringen des Tiefbaus, in den 80er Jahren bis zu 2000 m, ermöglicht und damit die Ausdehnung des Kohlebergbaus in den Mittel- und dann in den Nordzonen des Ruhrgebiets. Während 1892 noch 53 % der Steinkohle aus Tiefen von weniger als 500 m kamen, waren das 1904 nur noch 5%.

DOCUMENT 2

Bernd und Hilla Becher
Tate. Purchased 1970 www.tate.org.uk

DOCUMENT 3

Kurt Küther, undatiert (der 1929 geborene Bergmann Kurt Küther ist ein Ruhrdichter) in *Der Bergbau in Kultur und Literatur des deutschen Sprachraums* (Hg.: P. Colonge), Germanica 16/1995, Université Charles-de-Gaulle-Lille III

Abbauhammer

Narbiger Fäuste lebendige Klammer
Umspannt den Griff am Abbauhammer,
läßt ihn sich in die Kohle fressen,
knatternd, dröhnend – wie besessen.

Er frißt sich nicht nur in die Kohlenwände,
er frißt sich fort bis in die Hände.
Und der Finger Knöchel schwellen,
und die Handgelenke quellen.

Werde ich den Hammer zwingen?
Den Arm hinauf die Schmerzen springen,
graben ein sich in den Nacken,
bis die Rückenwirbel knacken,

lassen Kopf und Schultern beben,
hämmern, hämmern sich ins Leben!
Bergbaus Not und Kohlenjammer!
Bergmanns Tod: Du Abbauhammer!

DOCUMENT 4

Ludwig Bette, *Gladbecker Blätter* (Stadtarchiv Gladbeck) 1918, S.79-80

Im vestischen Industriegebiet

Die seit der Mitte des 19. Jahrhunderts eindringende Industrie hat im Landschaftsbilde des Vestes Recklinghausen* gewaltige Umwälzungen hervorgerufen. Völlig neue Züge hat sie seinem Antlitze eingegraben. Wo einst « der Rinder breitgestirnte glatte Scharen » weideten oder der Landmann still und ungestört seinen Pflug durch den väterlichen Boden zog, wo in rauschenden Baumwipfeln rotbraune Eichhörnchen sich tummelten, gurrende Turteltauben ihre Brut versorgten und äsende Rehe zwischen den Birken hervoräugten, da grüßen uns jetzt arbeitsfrohe Städte und Dörfer. Tausend rauchende Schloten und Essen** geben uns Kunde von dem rastlosen Eifer, welcher der Erde kostbare Schätze entreißt. Ein dichtes Gewirre von Straßen und Schienen überspannt das Land. Wälder, Sümpfe und Moore haben den Anlagen der umgestaltenden Industrie weichen müssen. Noch bis in die Mitte des vergangenen Jahrhunderts, um das Jahr 1860, herrschte Pan, der Gott der freien Natur, der Wälder und Fluren, unumschränkt in unserer Heimat. Seitdem steht er in heißem Ringen mit Pluto, dem

Gott der Unterwelt, dem er immer mehr das Kampffeld räumen muss. [...] Auch der Teil unserer Heimat, in dem Pluto fast unumschränkt das Zepter schwingt, erfreut sich mancher landschaftlichen Reize. Neben den rauchenden Zechen und qualmenden Fabriken liegen als stumme Zeugen der verscheuchten ländlichen Idylle im Schutze sturmtrotzender Eichen stattliche Bauerngehöfte und waldumgürtete Burgen [...] Gewiss hat die dröhnende Arbeit im Schoße und auf dem Rücken der Erde manche Schönheit der Landschaft verschwinden lassen und manchen still idyllischen Winkel im Rauche der Hochöfen und Schlote erstickt. Aber hat denn die Industrie selbst nicht auch ihre Poesie? Eine Poesie voll packender Großartigkeit und Schönheit? Stelle Dich einmal des Abends, wenn bereits die Schatten der Nacht sich niedersenken und die Linien des Ardeygebirges im Süden allmählich verschwinden, auf einen erhöhten Punkt, etwa auf den Paschenberg bei Herten! Welch ein Anblick bietet sich Deinem Auge dar! Es muss sich erst gewöhnen an das Großartige und Gewaltige, das dort sich auftut: Hunderte von Fördergerüsten*** recken sich gleich schlanken Türmen zum abendlichen Himmel empor. Aus großen Hüttenwerken leuchten rotstrahlende Glutaugen heraus. Sind's Essenfeuer, Koksmassen oder glühende Eisenblöcke? Was immer, es sind strahlende Augen deutschen Fleißes. Den hohen Schornsteinen entsteigen wirbelnde Rauchwolken, dreifarbig: tiefschwarz, nebelweiß und zimmetrot. Flatternde Riesenfahnen sind's in deutschen Farben. Dein Ohr hört Maschinen stampfen, Räder sausen. Licht auf Licht flammt auf; bald erscheint der Horizont als blendendes Flammenmeer. Über die Landstraße eilt die elektrische Straßenbahn, und dicht zu unseren Füßen rollt auf der Eisenbahn ein langer Zug nach dem andern dahin. Ist das nicht ein großartiges Bild, das mit stolzer Bewunderung jedes Heimatherz erfüllen muss, zumal in gegenwärtiger Kriegszeit, wo jede Fabrik eine Burg, jeder Schacht eine Rüstkammer, jeder Hammer eine Waffe geworden ist wie das Goldstück und der Pflug? Heiliges Land der Arbeit, Segen sei über Dir! Du hast noch der Schönheiten genug, um Deinen Bewohnern Auge, Ohr und Herz zu erfreuen, dass sie Dich lieben und wert halten!

* Teil des Ruhrgebiets

** die Esse : der Fabrikschlot

***das Fördergerüst = der Förderturm : le chevalement

DOCUMENT 5

a) Österreich hat Vorreiterrolle bei Nutzung erneuerbarer Energieträger: Kernenergie nicht durch die Hintertür hereinlassen

Brüssel - "Europa muss sich den energiepolitischen Herausforderungen stellen" sagte Energieminister Martin Bartenstein gestern Abend beim Treffen der Energieminister im Rahmen des Energierates in Brüssel. Er begrüße daher das Ziel der Europäischen Union, den Anteil der erneuerbaren Energieträger in Europa bis 2020 auf 20 Prozent zu steigern. Österreich habe hier eine Vorreiterrolle und liege schon jetzt bei einem Anteil von 21 Prozent und habe sich zum Ziel gesetzt, diesen Anteil bis 2020 auf über 40 Prozent zu verdoppeln.

Außerdem habe Österreich mit der Gründung eines Energiefonds einen energiepolitischen Meilenstein gesetzt, so Bartenstein. Der Energiefonds sei mit 500 Millionen Euro dotiert und werde einen wesentlichen Beitrag leisten, um die Forschung und Entwicklung im Bereich alternativer und erneuerbarer Energieträger voranzutreiben.

Österreich begrüße ebenfalls die Forcierung CO₂-armer Technologien. Allerdings, so Bartenstein, dürfe das nicht bedeuten, die Kernenergie durch die Hintertür hereinzulassen. Bartenstein begrüßte noch einmal das Bekenntnis der Kommission, dass der Energiemix nationale Kompetenz bleibe. Das sei insbesondere vor dem Hintergrund der Diskussion über die Nutzung von Atomenergie in Europa wichtig. Österreich habe sich immer eindeutig gegen Nutzung von Nuklearenergie ausgesprochen und werde das auch weiterhin tun. Der Einsatz von Kernenergie sei für Österreich jedenfalls keine Option. Bartenstein: "Wir wollen Kernenergie nicht und wir brauchen sie auch nicht".

2007 by Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit

b) Aktuelle und zukünftige Situation der Kernenergie

Auch die beiden Länder Italien und Österreich, die keine eigenen Kernkraftwerke betreiben, sondern als Folge von Volksabstimmungen die eigenen Kernkraftwerke abgeschaltet bzw. gar nicht in Betrieb genommen haben, beziehen in großem Stil Strom aus Kernkraftwerken.

Österreich bezieht eine Strommenge aus Tschechien, die rund 90 % der Stromproduktion von Temelin 1 in Tschechien entspricht. Das sind 750 kWh pro Jahr für jeden der 8,1 Mill. Bürger in Österreich – oder rund 50 % des Stromes bei Bezug auf die Haushalte. Österreich liefert im Rahmen des Stromausschusses aber auch Strom ins Ausland, ist aber im Saldo Stromimporteur.

Bericht von Dr. L. Lindner und Dr. L. Niemann vom 30.01.2006 bei www.buerger-fuer-technik.de

DOCUMENT 6

Solange die Sonne scheint

Solarenergie – das könnte zum Zauberwort des neuen Jahrhunderts werden. Doch die Idee ist viel älter. Die Spuren führen zurück in die Kaiserzeit und die Jahre der Weimarer Republik *Von Ulrich Grober*

Hoch steht die Sonne am Himmel über Berlin. Schon am Mittag zeigt das Thermometer mehr als 30 Grad. Die erste Hitzewelle des Jahres 1930 hat die Stadt seit Pfingsten im Griff. Am 15. Juni versammeln sich mehrere tausend Teilnehmer aus 50 Staaten zur zweiten Welt-Kraft-Konferenz. [...]

Diplomaten und Politiker, Forscher, Unternehmer, Journalisten aus allen Ländern sind zu Gast. Die Elite der deutschen Elektro- und Stromindustrie ist vertreten: Carl Friedrich von Siemens, Conrad von Borsig, der AEG-Direktor Paul Mammoth, auch Hugo Junkers, der Heizungs- und Flugzeugbauer. Zum Auftakt der Konferenz erklingt Richard Wagners *Meistersinger*-Vorspiel. Kanzler Heinrich Brüning verliest eine Botschaft des Reichspräsidenten Paul von Hindenburg. Eine Rede des britischen Vertreters Lord Derby

über die völkerverbindende Kraft der Technik folgt. Dann eröffnet der Konferenzpräsident, Seine Exzellenz Oskar von Miller, Gründer des Deutschen Museums in München und Erbauer des Walchensee-Kraftwerks, mit vier kräftigen Hammerschlägen auf einen Stahlgong den „Völkerbund der Technik“.

Eine Woche lang sonnen sich die Teilnehmer im Glanz ihrer Errungenschaften und Zukunftsvisionen. Der Niedergang der Aktienkurse, die verheerende Arbeitslosigkeit, die weltweite Depression sind kein Thema. Denn all das gehöre eher der Vergangenheit an: Bald schon seien die Kräfte der Natur gebändigt, und die Menschen überall auf der Welt verfügen über Energie im Überfluss, ein weltweites Stromnetz werde die Wohlfahrt der Völker heben. Allerdings schleichen sich mit dem Blick auf die Energiewirtschaft erste Zweifel ein: „Ob der heutige Raubbau an Steinkohle ... früher oder später zur Erschöpfung dieser kostbaren Naturkraft führt?“, fragt das *Berliner Tageblatt* in seinem Leitartikel zur Tagungseröffnung. „Oder ob es gelingen wird, durch Nutzbarmachung der Sonne oder der sich immer wieder erneuernden Wasserkräfte der gewaltigen Verschwendung von wertvollen Nationalkräften Einhalt zu gebieten?“

Albert Einstein erforscht das Geheimnis des Lichts

Die Sonne ist es, sie ist die Energiequelle der Zukunft. Mit diesem Credo meldet sich der greise Chemiker und Naturforscher, der Nobelpreisträger Wilhelm Ostwald von seinem Landsitz „Energie“ im sächsischen Großbothen über die Presse an die Konferenz. „Die fossilen Kohlen“, mahnt er, „sind ein einmaliges Erbe, das uns zugefallen ist, und sind der Erschöpfung ausgesetzt.“ Alle Energiequellen aber seien auf die strahlende Energie der Sonne zurückzuführen. Sie allein halte das „Rad des Lebens“ in Gang.

[...]

Die Natur des Lichts (und damit die Grundlagen der Photovoltaik) ist indes von einem Mann erforscht worden, der am zweiten Tag der Konferenz das Podium betritt: Albert Einstein. Gewohnt souverän zieht er die 4000 Zuhörer in den Bann. Das Raumproblem in der Physik und dessen neueste Entwicklung, die Allgemeine Relativitäts- und Feldtheorie, ist sein schwieriges Thema.

Der Nobelpreis war Einstein 1922 jedoch nicht für die Relativitätstheorie verliehen worden (als Erster hatte ihn übrigens Wilhelm Ostwald vorgeschlagen), sondern vielmehr für eine Entdeckung, die er selbst als einzige unter seinen bahnbrechenden Arbeiten des Jahres 1905 für „sehr revolutionär“ hielt: das Gesetz des „photoelektrischen Effekts“. Nach Einstein ist das Licht der Sonne nichts anderes als der Fluss von Teilchen. Es besteht „aus einer endlichen Zahl von in Raumpunkten lokalisierten Energiequanten, welche sich bewegen, ohne sich zu teilen, und nur als Ganzes absorbiert und erzeugt werden können“. Trifft solch ein Lichtquant – oder Photon – auf einen Festkörper, so wird er von einem Elektron absorbiert und überträgt diesem die Energie, um sich vom Atom zu lösen. Unter bestimmten Bedingungen fließt elektrischer Strom.

Die große Wende kam um 1968. Die Menschheit sah ihr Heimatland, die Erde, erstmals aus dem Weltall. Die Fotos vom Blauen Planeten führten seine Einmaligkeit und Schönheit vor

Augen, aber auch die Zartheit und Verletzlichkeit seiner Biosphäre. 1973 erschütterte die Ölkrise erstmals das Vertrauen in diesen Wunderrohstoff; von den Grenzen des Wachstums war jetzt viel die Rede. Die Katastrophe von Tschernobyl 13 Jahre später zerstörte die Aura der Atomkraft. Zudem kamen Alarmsignale, die auf die existenziellen Gefahren eines menschengemachten Klimawandels hinwiesen. Erst jetzt, Ende der achtziger Jahre, wurde die Photovoltaik zur neuen Hoffnung.

DIE ZEIT, 27.05.2004 Nr.23

ANALYSE ET COMMENTAIRE DE TEXTES OU DOCUMENTS EN ANGLAIS

Durée : 6 heures

Analysez et commentez, **en anglais**, les cinq documents suivants :

DOCUMENT 1

Randolph Bourne, "War and the Intellectuals", *The Atlantic Monthly*, 1916
(Excerpt)

The failure of the melting-pot, far from closing the great American democratic experiment, means that it has only just begun. Whatever American nationalism turns out to be, we see already that it will have a color richer and more exciting than our ideal has hitherto encompassed. In a world which has dreamed of internationalism, we find
5 that we have all unawares been building up the first international nation. The voices which have cried for a tight and jealous nationalism of the European pattern are failing. From that ideal, however valiantly and disinterestedly it has been set for us, time and tendency have moved us further and further away. What we have achieved has been rather a cosmopolitan federation of national colonies, of foreign cultures, from whom
10 the sting of devastating competition has been removed. America is already the world-federation in miniature, the continent where for the first time in history has been achieved that miracle of hope, the peaceful living side by side, with character substantially preserved, of the most heterogeneous peoples under the sun. Nowhere else has such contiguity been anything but the breeder of misery. Here, notwithstanding our
15 tragic failures of adjustment, the outlines are already too clear not to give us a new vision and a new orientation of the American mind in the world.

It is for the American of the younger generation to accept this cosmopolitanism, and carry it along with self-conscious and fruitful purpose. [...] Indeed, it is not uncommon for the eager Anglo-Saxon who goes to a vivid American university to-day to find his
20 true friends not among his own race but among the acclimatized German or Austrian, the acclimatized Jew, the acclimatized Scandinavian or Italian. In them he finds the cosmopolitan note. In these youths, foreign-born or the children of foreign-born parents, he is likely to find many of his old inbred morbid problems washed away. These friends are oblivious to the repressions of that tight little society in which he so provincially
25 grew up. He has a pleasurable sense of liberation from the stale and familiar attitudes of those whose ingrowing culture has scarcely created anything vital for his America of today. He breathes a larger air. In his new enthusiasms for continental literature, for unplumbed Russian depths, for French clarity of thought, for Teuton philosophies of power, he feels himself citizen of a larger world. He may be absurdly superficial, his
30 outward-reaching wonder may ignore all the stiller and homelier virtues of his Anglo-Saxon home, but he has at least found the clue to that international mind which will be essential to all men and women of good-will if they are ever to save this Western world of ours from suicide. His new friends have gone through a similar evolution. America has burned most of the baser metal also from them. Meeting now with this common
35 American background, all of them may yet retain that distinctiveness of their native

culture and their national spiritual slants. They are more valuable and interesting to each other for being different, yet that difference could not be creative were it not for this new cosmopolitan outlook which America has given them and which they all equally possess.

40 A college where such a spirit is possible even to the smallest degree, has within itself already the seeds of this international intellectual world of the future. It suggests that the contribution of America will be an intellectual internationalism which goes far beyond the mere exchange of scientific ideas and discoveries and the cold recording of facts. It will be an intellectual sympathy which is not satisfied until it has got at the heart of the different cultural expressions, and felt as they feel. It may have immense preferences, but it will make understanding and not indignation its end. Such a sympathy will unite and not divide.

45
50
55 Against the thinly disguised panic which calls itself 'patriotism' and the thinly disguised militarism which calls itself 'preparedness' the cosmopolitan ideal is set. This does not mean that those who hold it are for a policy of drift. They, too, long passionately for an integrated and disciplined America. But they do not want one which is integrated only for domestic economic exploitation of the workers or for predatory economic imperialism among the weaker peoples. They do not want one that is integrated by coercion or militarism, or for the truculent assertion of a mediæval code of honor and of doubtful rights.

DOCUMENT 2

Clive Parry, Fellow and Tutor of Dowling College and Lecturer in the University of Cambridge, “British Nationality Law and the History of Naturalisation”, University of Milan, 1954 (Excerpt)

<http://www.uniset.ca/naty/parry.htm>

I. — Introduction.

The history of the law of British, or English nationality offers many curious and puzzling problems. In the first place, much difficulty arises in connection with the concept of allegiance, which remained the basis of the law even after the introduction of a more or less complete statutory scheme of nationality and which may still influence the interpretation of the latest statutory formulation, though in that the concept has been formally abandoned. That concept was elaborated in Calvin’s Case, the essence of the decision in which was ‘One King, one allegiance’. The application of this doctrine resulted, perhaps paradoxically, in the holding that the Scots *antenati* were not subjects, though the *postnati* were. But the paradox is explained if account is taken of the further rule that a man’s allegiance is determined for all time at his birth. This was why the English and the Scots *postnati* had to be fellow-subjects: they were born under the allegiance of the same King. It was also why both English and Scots *antenati* could not be fellow-subjects to each other: they had been born under different allegiances. It seems to have involved the assumption, as a principle of politics if not of law, that the Scottish personal union could never be dissolved. Yet in view of the departure from the common law rules as to the descent of the Crown made in the Acts of Settlement the English and Scottish crowns might have divided again—and in fact nearly did so. [...]

In the final analysis the question in any nationality case is whether a person is a subject or an alien. He may be the former because born within the dominions of the sovereign or Crown in virtue, that is to say, of the general presumption that the allegiance is co-extensive with those dominions, or in virtue of the *jus soli*. Or he may be such by descent—because born of liege parents, or *iure sanguinis*. And the principles of the *jus soli* and the *jus sanguinis* do not stand opposed to one another. In most legal systems they are to be found intertwined, each supplying the limitations of the other. But the degree to which one or the other has been emphasised at any time may well have varied. Considering the complexity of the problems described, this would seem to have been very likely the case and to account for the difficulty which exists in finding ready solutions for them. There exists, however, one approach to them which has not hitherto been much employed but which, though it has its limitations, is an obviously useful one. This is to test the rules relating to the acquisition and loss of the status of a subject by reference to the categories of persons who sought to have that status conferred upon them by *ad hoc* legislative or executive action and who therefore must have been looked on as not already being subjects. [...] Despite the introduction of the Imperial naturalisation certificate in 1914, the Act of that year saved the power of colonies etc. to issue local certificates. All ‘local British subjects’ were, however, transformed into citizens of the United Kingdom and Colonies by the British Nationality Act, 1948.

DOCUMENT 3

Enoch Powell, Birmingham Speech, April 20, 1968 (Excerpt)

<http://theoccidentalquarterly.com/vol1no1/ep-rivers.html>

Nothing is more misleading than comparison between the Commonwealth immigrant in Britain and the American Negro. The Negro population of the United States, which was already in existence before the United States became a nation, started literally as slaves and were later given the franchise and other rights of citizenship, to the exercise of which they have only gradually and still incompletely come. The Commonwealth immigrant came to Britain as a full citizen, to a country which knew no discrimination between one citizen and another, and he entered instantly into the possession of the rights of every citizen, from the vote to free treatment under the National Health Service. Whatever drawbacks attended immigrants—and they were drawbacks which did not, and do not, make admission into Britain by hook or by crook appear less than desirable—arose not from the law or from public policy or from administration but from those personal circumstances and accidents which cause, and always will cause, the fortune and experience of one man to be different from another's.

But while to the immigrant entry to this country was admission to privileges and opportunities eagerly sought, the impact upon the existing population was very different. For reasons they could not comprehend, and in pursuance of a decision by default, on which they were never consulted, they found themselves made strangers in their own country. They found their wives unable to obtain hospital beds in childbirth, their children unable to obtain school places, their homes and neighbourhoods changed beyond recognition, their plans and prospects for the future defeated; at work they found that their employers hesitated to apply to the immigrant worker the standards of discipline and competence required of the native-born worker; they began to hear, as time went by, more and more voices which told them that they were now the unwanted. On top of this, they now learn that a one-way privilege is to be established by Act of Parliament: a law, which cannot, and is not intended, to operate to protect them or redress their grievances, is to be enacted to give the stranger, the disgruntled and the *agent provocateur* the power to pillory them for their private actions. [...]

The other dangerous delusion from which those who are wilfully or otherwise blind to reality suffer, is summed up in the word 'integration'. To be integrated into a population means to become for all practical reasons to be indistinguishable from its other members. Now, at all times where there are marked physical differences, especially of colour, integration is difficult though, over a period, not impossible. There are among the Commonwealth immigrants who have come to live here in the last fifteen years or so, many thousands whose wish and purpose is to be integrated and whose every thought and endeavour is bent in that direction. But to imagine that such a thing enters the head of a great and growing majority of immigrants and their descendants is a ludicrous misconception, and a dangerous one to boot.

We are on the verge here of a change. Hitherto it has been force of circumstance and of background which has rendered the very idea of integration inaccessible to the greater part of the immigrant population—that they never conceived or intended such a thing, and that their numbers and physical concentration meant the pressures towards integration which normally bear upon any small minority did not operate. Now we are seeing the growth of positive forces acting against integration, of vested interests in the preservation and sharpening of racial and religious differences, with a view to the exercise of action domination, first over fellow-immigrants and then over the rest of the

50 population. The cloud no bigger than a man's hand, that can so rapidly overcast the sky, has been visible recently in Wolverhampton and has shown signs of spreading quickly. The words I am about to use, verbatim as they appeared in the local press on February 17, are not mine, but those of a Labour Member of Parliament who is a minister in the present Government :

55 'The Sikh communities' campaign to maintain customs inappropriate in Britain is much to be regretted. Working in Britain, particularly in the public services, they should be prepared to accept the terms and conditions of their employment. To claim special communal rights (or should one say rites?) leads to a dangerous fragmentation within society. This communalism is a canker: whether practised by one colour or another it is to be strongly condemned.'

60 All credit to John Stonehouse for having had the insight to perceive that, and the courage to say it.

65 For these dangerous and divisive elements the legislation proposed in the Race Relations Bill is the very pabulum they need to flourish. Here is the means of showing that the immigrant communities can organize to consolidate their members, to agitate and campaign against their fellow citizens, and to overawe and dominate the rest with the legal weapons which the ignorant and the ill-informed have provided. As I look ahead, I am filled with foreboding. Like the Roman, I seem to see 'the River Tiber foaming with much blood'. That tragic and intractable phenomenon which we watch with horror on the other side of the Atlantic but which there is interwoven with the history and existence of the States itself, is coming upon us here by our own volition and our own neglect. Indeed, it has all but come. In numerical terms, it will be of 70 American proportions long before the end of the century. Only resolute and urgent action will avert it even now. Whether there will be the public will to demand and obtain that action, I do not know. All I know is that to see, and not to speak, would be the great betrayal.

DOCUMENT 4

“President [G.W. Bush] Discusses Border Security and Immigration Reform in Arizona”, Davis-Monthan Air Force Base, Tucson, Arizona, November 28, 2005 (Excerpt)

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2005/11/print/20051128-7.html>

As we work to secure the border, comprehensive immigration reform also requires us to improve enforcement of our laws in the interior of the country. Catching and deporting illegal immigrants along the border is only part of the responsibility. America’s immigration laws apply across all of America, and we will enforce those laws throughout our land. Better interior enforcement begins with better work site enforcement. American businesses have an obligation to abide by the law, and our government has the responsibility to help them do so. (Applause.)

Enforcing our immigration laws in the interior of the country requires a sustained commitment of resources. Since I took office, we’ve increased funding for immigration enforcement by 44 percent. We’ve increased the number of immigration and customs investigators by 14 percent since 2001. And those good folks who are working hard, too. Last year, the—this year, federal agents completed what they called Operation Rollback. It’s the largest work site enforcement case in American history. This operation resulted in the arrest of hundreds of illegal immigrants, criminal convictions against a dozen employers, and a multi-million dollar payment from one of America’s largest corporations.

Our skilled immigration security officers are also going against some of the most dangerous people in our society—smugglers, terrorists, gang members and human traffickers. In Arizona, we have prosecuted more than 2,300 smugglers bringing drugs, guns and illegal immigrants across the border. As a part of Operation Community Shield, federal agents have arrested nearly 1,400 gang members who were here illegally, including hundreds of members of the violent Latin American gangs like MS-13.

Since the Department of Homeland Security was created, agents have apprehended nearly 27,000 illegal immigrant fugitives. Thanks to our determined personnel, society is safer. But we’ve got more work to do. The legislation I signed last month more than doubled the resources dedicated to interior enforcement. We understand that border security and interior enforcement go hand in hand. (Applause.) We will increase the number of immigration enforcement agents and criminal investigators.

We’re confronting the problem of document fraud, as well. When illegal workers try to pass off sophisticated forgeries as employment documents, even the most diligent businesses find it difficult to tell what’s real and what’s fake. Business owners shouldn’t have to act like detectives to verify the legal status of their workers. So my administration has expanded a program called Basic Pilot. This program gives businesses access to an automated system that rapidly screens the employment eligibility of new hire against federal records. Basic Pilot was available in only six states five years ago; now this program is available nationwide. We’ll continue to work to stop document fraud, to make it easier for America’s businesses to comply with our immigration laws. (Applause.)

As we enforce our immigration laws, comprehensive immigration reform also requires us to improve those laws by creating a new temporary worker program. This program would create a legal way to match willing foreign workers with willing American employers to fill jobs that Americans will not do. Workers would be able to

45 register for legal status for a fixed period of time, and then be required to go home. This program would help meet the demands of a growing economy, and it would allow honest workers to provide for their families while respecting the law.

This plan would also help us relieve pressure on the border. By creating a legal channel for those who enter America to do an honest day's labor, we would reduce the number of workers trying to sneak across the border. This would free up law enforcement officials to focus on criminals, drug dealers, terrorists and others that mean to harm us. Our plan would create a tamper-proof identification card for the temporary legal worker, which, of course, would improve work site enforcement.

55 Listen, there's a lot of opinions on this proposal—I understand that. But people in this debate must recognize that we will not be able to effectively enforce our immigration laws until we create a temporary worker program. The program that I proposed would not create an automatic path to citizenship, it wouldn't provide for amnesty—I oppose amnesty. Rewarding those who have broken the law would encourage others to break the law and keep pressure on our border. (Applause.)

60 A temporary worker program, by contrast, would decrease pressure on the border. I support the number of—increasing the number of annual green cards that can lead to citizenship. But for the sake of justice and for the sake of border security, I'm not going to sign an immigration bill that includes amnesty. (Applause.)

65 I look forward to continue working with the United States Congress on comprehensive immigration reform. In the House of Representatives, your Arizona congressmen are building strong support for border enforcement among their colleagues. Judiciary Committee Chairman Sensenbrenner and Homeland Security Chairman King are moving bills that include tough provisions to help secure this border. The House plans to vote on this legislation soon; I urge them to pass a good bill.

70 The Senate is continuing to work on border legislation, as well. This legislation improves border security and toughens interior enforcement and creates a temporary worker program. Senators McCain and Kyl have taken the lead. It's two good men taking the lead, by the way. I'm confident something is going to get done that people of Arizona will like, with these two Senators in the lead. (Applause.)

75 Majority Leader Frist and Judiciary Committee Chairman Specter said they're going to take action in early 2006. See, we have a chance to move beyond the old and tired choices of the immigration debate, and come together on a strategy to enforce our laws, secure our country, and uphold our deepest values.

80 We make good progress, but you know like I know, there's a lot more to be done. And we've got to continue to work together to get that done, and I'm optimistic that Congress will rise to the occasion. By passing comprehensive immigration reform, we will add to this country's security, to our prosperity, and to justice.

85 Our nation has been strengthened by generations of immigrants who became Americans through patience and hard work and assimilation. In this new century, we must continue to welcome immigrants, and to set high standards for those who follow the laws to become a part of our country. Every new citizen of the United States has an obligation to learn our customs and values, including liberty and civic responsibility, equality under God and tolerance for others, and the English language. (Applause.) We will continue to pursue policies that encourage ownership, excellence in education, and give all our citizens a chance to realize the American Dream.

DOCUMENT 5

Gordon Brown, “The Future of Britishness”, Keynote Speech to the Fabian Future of Britishness Conference, Imperial College, London, January 14th, 2006 (Excerpt)

http://www.fabian-society.org.uk/press_office/news_latest_all.asp?pressid=520

When we take time to stand back and reflect, it becomes clear that to address almost every one of the major challenges facing our country—our relationships with Europe, America and the rest of the world; how we equip ourselves for globalisation; the future direction of constitutional change; a modern view of citizenship; the future of local government, ideas of localism; and, of course, our community relations and multiculturalism and, since July 7th, the balance between diversity and integration; even the shape of our public services—you must have a clear view of what being British means, what you value about being British and what gives us purpose as a nation.

10 Being clear what Britishness means in a post-imperial world is essential if we are to forge the best relationships with the developing world and in particular with Africa. [...]

15 Take also the unity of the United Kingdom and its component parts. While we have always been a country of different nations and thus of plural identities—a Welshman can be Welsh and British, just as a Cornishman or woman is Cornish, English and British—and may be Muslim, Pakistani or Afro-Caribbean, Cornish, English and British—there is always a risk that, when people are insecure, they retreat into more exclusive identities rooted in 19th century conceptions of blood, race and territory—when instead, we the British people should be able to gain great strength from celebrating a British identity which is bigger than the sum of its parts and a union that is strong because of the values we share and because of the way these values are expressed through our history and our institutions.

20 And take the most recent illustration of what challenges us to be more explicit about Britishness: the debate about asylum and immigration and about multiculturalism and inclusion, issues that are particularly potent because in a fast changing world people who are insecure need to be rooted. Here the question is essentially whether our national identity is defined by values we share in common or just by race and ethnicity—a definition that would leave our country at risk of relapsing into a wrongheaded ‘cricket test’ of loyalty.

30 Equally, while the British response to the events of July 7th was magnificent, we have to face uncomfortable facts that there were British citizens, British born, apparently integrated into our communities, who were prepared to maim and kill fellow British citizens, irrespective of their religion—and this must lead us to ask how successful we have been in balancing the need for diversity with the obvious requirements of integration in our society.

35 But I would argue that if we are clear about what underlies our Britishness and if we are clear that shared values—not colour, nor unchanging and unchangeable institutions—define what it means to be British in the modern world, we can be far more ambitious in defining for our time the responsibilities of citizenship; far more ambitious in forging a new and contemporary settlement of the relationship between state, community and individual; and it is also easier too to address difficult issues that sometimes come under the heading ‘multiculturalism’—essentially how diverse cultures, which inevitably contain differences, can find the essential common purpose without which no society can flourish.

45 So Britishness is not just an academic debate—something just for the historians, just
for the commentators, just for the so-called chattering classes. Indeed in a recent poll, as
many as half of British people said they were worried that if we do not promote
Britishness we run a real risk of having a divided society.

50 And if we look to the future I want to argue that our success as Great Britain, our
ability to meet and master not just the challenges of a global economy, but also the
international, demographic, constitutional and social challenges ahead, and even the
security challenges, requires us to rediscover and build from our history and apply in
our time the shared values that bind us together and give us common purpose.

55 I believe most strongly that globalisation is made for a Britain, that is stable, outward
looking, committed to scientific progress and the value of education. And that by taking
the right long term decisions Britain can stand alongside China, India and America as
one of the great success stories of the next global era.

60 But it is also obvious to me that the nations that will meet and master global change
best are not just those whose governments make the right long term decisions on
stability, science, trade and education, but whose people come together and, sharing a
common view of challenges and what needs to be done, forge a unified and shared
sense of purpose about the long term sacrifices they are prepared to make and the
priorities they think important for national success.

65 And just as in war time a sense of common patriotic purpose inspired people to do
what is necessary, so in peace time a strong modern sense of patriotism and patriotic
purpose which binds people together can motivate and inspire.

70 And this British patriotism is, in my view, founded not on ethnicity nor race, not just
on institutions we share and respect, but on enduring ideals which shape our view of
ourselves and our communities—values which in turn influence the way our institutions
evolve.

ANALYSE ET COMMENTAIRE DE TEXTES OU DOCUMENTS EN ESPAGNOL

Durée : 6 heures

Analysez et commentez, **en espagnol**, les cinq documents suivants :

DOCUMENT 1

Prohibición de elementos de afirmación ideológica o de propaganda peronista

Visto el decreto 3855/55 (6) por el cual se disuelve el Partido Peronista en sus dos ramas en virtud de su desempeño y su vocación liberticida, y Considerando: Que en su existencia política el Partido Peronista, actuando como instrumento del régimen depuesto, se valió de una intensa propaganda destinada a engañar la conciencia ciudadana para lo cual creó imágenes, símbolos, signos y expresiones significativas, doctrinas, artículos y obras artísticas:

Que dichos objetos, que tuvieron por fin la difusión de una doctrina y una posición política que ofende el sentimiento democrático del pueblo Argentino, constituyen para éste una afrenta que es imprescindible borrar, porque recuerdan una época de escarnio y de dolor para la población del país y su utilización es motivo de perturbación de la paz interna de la Nación y una rémora para la consolidación de la armonía entre los Argentinos.

Que en el campo internacional, también afecta el prestigio de nuestro país porque esas doctrinas y denominaciones simbólicas, adoptadas por el régimen depuesto, tuvieron el triste mérito de convertirse en sinónimo de las doctrinas y denominaciones similares utilizadas por grandes dictaduras de este siglo que el régimen depuesto consiguió parangonar.

Que tales fundamentos hacen indispensable la radical supresión de esos instrumentos o de otros análogos, y esas mismas razones imponen también la prohibición de su uso al ámbito de las marcas y denominaciones comerciales, donde también fueron registradas con fines publicitarios y donde su conservación no se justifica, atento al amplio campo que la fantasía brinda para la elección de insignias mercantiles.

Por ello, el presidente provisional de la Nación Argentina, en ejercicio del Poder Legislativo, decreta con fuerza de ley :

Art. 1° Queda prohibida en todo el territorio de la Nación

a) La utilización, con fines de afirmación ideológica Peronista, efectuada públicamente, o propaganda Peronista, por cualquier persona, ya se trate de individuos aislados o grupos de individuos, asociaciones, sindicatos, partidos políticos, sociedades, personas jurídicas, públicas o privadas de las imágenes, símbolos, signos, expresiones significativas, doctrinas, artículos y obras artísticas, que pretendan tal carácter o pudieran ser tenidas por alguien como tales pertenecientes o empleados por los individuos representativos u organismos del Peronismo.

Se considerará especialmente violatoria esta disposición, la utilización de la fotografía, retrato o escultura de los funcionarios Peronistas o sus parientes, el escudo y la bandera peronista, el nombre propio del presidente depuesto, el de sus parientes las expresiones “peronismo”, “peronista”, “justicialismo”, “Justicialista”, “tercera posición” la abreviatura

PP. , las fechas exaltadas por el régimen depuesto, las composiciones musicales “Marcha de los Muchachos Peronistas” y “Evita Capitana” o fragmentos de las mismas, y los discursos del presidente depuesto o su esposa o fragmentos de los mismos.

b) La utilización, por las personas y con los fines establecidos en el inciso anterior, de las imágenes, símbolos, signos, expresiones significativas, doctrina, artículos y obras artísticas que pretendan tal carácter o pudieran ser tenidas por alguien como tales creados o por crearse, que de alguna manera cupieran ser referidos a los individuos representativos, organismos o ideología del Peronismo.

c) La reproducción por las personas y con los fines establecidos en el inciso a), mediante cualquier procedimiento, de las imágenes, símbolos y demás, objetos señalados en los dos incisos anteriores.

Art. 2° - Las disposiciones del presente decreto-ley se declaran de orden público y en consecuencia no podrá alegarse contra ellas la existencia de derechos adquiridos. Caducan las marcas de industria, comercio y agricultura y las denominaciones comerciales o anexas, que consistan en las imágenes, símbolos y demás objetos señalados en los incs. a) y b) del art. 1°.

Los Ministerios respectivos dispondrán las medidas conducentes a la cancelación de tales registros.

Art. 3° - El que infrinja el presente decreto-ley será penado:

a) Con prisión de treinta días a seis años y multa de m\$: 500 a m\$. 1.000.000

b) Además, con inhabilitación absoluta por doble tiempo del de la condena para desempeñarse como funcionario público o dirigente político o gremial;

c) Además, con clausura por quince días, y en caso de reincidencia, clausura definitiva cuando se trate de empresas comerciales.

Cuando la infracción sea imputable a una persona colectiva, la condena podrá llevar como pena accesoria la disolución.

Las sanciones del presente decreto-ley será refrendado por el Excmo. Señor vicepresidente provisional de la Nación y por todos los señores ministros secretarios de Estado en acuerdo general.

D. Ley 4161, 5 de marzo de 1956 (A. de M.) - (*Boletín Oficial* 9/3/1956)

DOCUMENT 2

Por lo que hemos podido escuchar cuanto sostiene el gobierno de facto es falso por su base. No podrán justificar la revolución ante el pueblo. Ya en sus declaraciones comienzan a confesar ingenuamente que harán lo que nosotros hemos hecho y respetarán nuestras conquistas sociales. Si son sinceras, es un reconocimiento táctico; si no, son lo peor. Aún nosotros representamos el gobierno constitucional, elegido en los comicios más puros de la política argentina en toda su historia. Ellos sólo son usurpadores del poder del pueblo. Si llamaran a elecciones libres, como las que aseguramos nosotros, volveríamos a ganar por el 70 por ciento de los votos. ¿Cómo pueden representar a la voluntad popular? Esta revolución, como la de 1930, también septembrina, representa la lucha de la clase parasitaria contra la clase productora. La oligarquía puso el dinero; los curas, la prédica; un sector de las fuerzas armadas, dominado por la ambición, y algunos jefes, pusieron las armas de la república. En el otro bando están los trabajadores, es decir, el pueblo que sufre y produce. La consecuencia es una dictadura militar de corte oligarco-clerical.

Para ser elegido presidente constitucional no hice política alguna. Me fueron a buscar; yo no busqué serlo. Ya he hecho por el pueblo cuanto podía hacer. Recibí una colonia y les

devuelvo una patria justa, libre y soberana. Para ello hube de enfrentar la infamia en todas las formas, desde el imperialismo abierto hasta la esclavitud disimulada. Cuando llegué al gobierno de mi país, había gente que ganaba 20 centavos al día, peones que ganaban 15 pesos al mes. Se asesinaba a mansalva en los ingenios azucareros y los yerbatales, con regímenes de trabajo criminales. En un país que poseía 45 millones de vacas, los habitantes se morían de debilidad constitucional. Era un país de toros gordos y peones flacos. La previsión social era poco menos que desconocida, y las jubilaciones insignificantes cubrían sólo a los empleados públicos y a los oficiales de las fuerzas armadas. Instituímos jubilaciones para todos los que trabajan, incluso para los patrones. Creamos pensiones de vejez e invalidez, desterrando del país el triste espectáculo de la miseria en medio de la abundancia. Legalizamos la existencia de la organización sindical, declarada asociación ilícita por la justicia argentina, y promovimos la formación de la C.G.T. con seis millones de afiliados cotizantes. Posibilitamos la educación y la instrucción absolutamente gratuita para todos los que quisieran estudiar, sin distinción de clase, credo o religión, y sólo en ocho años construimos 8.000 escuelas en todos los tipos. Grandes diques con usinas aumentaron el patrimonio del agro argentino. Más de 35.000 obras públicas fueron terminadas solamente con el esfuerzo del primer plan quinquenal, entre ellos el gasoducto de 1.800 kilómetros, el aeropuerto Pistarini, la refinería de petróleo Eva Perón, que querían bombardear los rebeldes a pesar de costar 400 millones de dólares y diez años de trabajo, la explotación carbonífera de Río Turbio y su ferrocarril, más de veinte grandes usinas eléctricas, etc. Cuando llegué al gobierno ni alfileres se hacían en el país. Lo dejó fabricando camiones, tractores, automóviles, locomotoras, etc. Dejó recuperados los teléfonos, los ferrocarriles y el gas, para que vuelvan a venderlos otra vez. Les dejó una marina mercante, una flota aérea, etc.

entrevista del diario uruguayo *El Día* a Juan Domingo Perón, el 5 de octubre de 1955, poco después del golpe de estado militar que lo derrocó

DOCUMENT 3

Entrevista de Ernesto « Che » Guevara A John William Cooke*, delegado personal de Perón, en Cuba, 1961

– *Hay algunos pequeños sectores peronistas influenciados por el "nacionalismo" que son activamente enemigos de la Revolución Cubana*

– Supongo que en unos cuantos millones como somos, habrá de todo un poco. Hasta de quienes se dejen llevar por un extraño "nacionalismo" que ante algo concreto como el imperialismo que nos asfixia nos quiere hacer pelear contra los enemigos de ese imperialismo. El único nacionalismo auténtico es el que busque liberarnos de la servidumbre real: ése es el nacionalismo de la clase obrera y demás sectores populares, y por eso la liberación de la Patria y la revolución social son una misma cosa, de la misma manera que semicolonias y oligarquía son también lo mismo. Algunos sectores reaccionarios pudieron, en otras épocas, llamarse "nacionalistas" porque coincidían con el pueblo frente a los ataques a nuestra soberanía; ahora no, porque el antiimperialismo ha pasado a ser retórico en ellos, que vuelven a su raíz oligárquica y ante el caso de Cuba quedan al desnudo. Como ya quedaron cuando contribuyeron a la caída del gobierno popular en 1955. Hay que tener la cabeza muy hueca para creerse peronista y aceptar a esos teóricos del absurdo, que combinan las añoranzas del imperio de la hispanidad medieval con el apoyo práctico al imperio bárbaro norteamericano, y el culto a gauchos embalsamados con el paternalismo aristócrata frente al cabecita negra, para oponerse, nada menos, a Fidel Castro. Ocurre que Castro, a la cabeza de los hombres de la

tierra, derrotó a puro coraje al ejército armado y entrenado por los yanquis para proteger a la satrapía batistiana; y que cuando los gringos quisieron llevárselo por delante, los echó de Cuba y les quitó hasta el último dólar, más de mil millones que tenían invertidos en centrales azucareras, fábricas, empresas, bancas, etc. ¡Qué manera de apagar faroles! Sin embargo, parece que Fidel no es "nacionalista", porque nunca se dedicó a predicar el exterminio de estudiantes semitas ni a delatar herejes incursos en el crimen del marxismo.

– *¿Existe algún pronunciamiento de Perón con respecto a la Revolución Cubana?*

– *¿Cómo cree usted que Perón podía desentenderse de un problema fundamental? Cuando dijo que la Revolución Cubana "tiene nuestro mismo signo", enunció una fórmula exacta que indica la común raíz antiimperialista y de justicia social. Si Cuba ha elegido formas más radicales, ése es un derecho que ningún antiimperialista le puede negar; por otra parte, los procedimientos de 1945 tampoco sirven ahora para nosotros, y nuestro programa, según lo ha dicho repetidamente el propio Perón es de "revolución social", que salvo para los que viven en el limbo sólo se puede cumplir socializando grandes porciones de la economía y buscando las formas de transformación profunda y total que correspondan a nuestra realidad nacional. En cuanto al apoyo de la Unión Soviética a Cuba, sólo quienes se pliegan al bando de la oligarquía pueden hablar de "entrega" y demás tonterías semejantes. Porque los cubanos no han delegado ningún atributo de su soberanía ni han entregado ningún resorte de su economía. ¿Que eso sirve a la URSS para hacerse propaganda? ¿Y a los cubanos que les importa? Los quisieron matar de hambre, dejarlos sin petróleo, dejarlos sin vender el azúcar, que es su única fuente de divisas, atemorizarlos, agredirlos, quemarles los cañaverales, etc.: el cipayaje* estaba feliz porque serían castigados los "desplantes", la insolencia frente al coloso. El mundo socialista les permitió salir de esa ruina a que estaban condenados, y he aquí que ciertos "antiimperialistas" resuelven que Cuba debió dejarse morir de hambre, o llamar a los embajadores norteamericanos para que la vuelvan a gobernar, para que no sufra la "democracia" y puedan seguir tranquilos Somoza, Ydígoras, Frondizi, Prado y demás paladines de la cruzada anticomunista. Todos regímenes democráticos que no podrán hacer lo que hace Fidel Castro: darle un fusil o una ametralladora a cada obrero, a cada campesino, a cada pobre. En un documento del año pasado el general Perón indicó que el Movimiento debía apoyar a todos los movimientos de liberación regional, como Egipto, Argelia, Cuba, etc. Eso se ha respetado siempre, aunque ciertos sordos no han cumplido estas instrucciones ni las han transmitida a la masa. Y en una carta dice: "Yo sé bien lo que son las sanciones económicas. En 1948 nos las aplicaron intensamente impidiendo la provisión de todo material petrolífero y dejando sin efecto la compra comprometida para nuestra producción de lino que, en ese momento, representaba más del sesenta por ciento de la producción mundial. Como en el caso de Cuba, fue la Unión Soviética la que nos sacó del apuro comprando el lino y ofreciéndonos material petrolífero". Tal vez deberíamos haber dejado que se pudriera el lino.*

*J.W.Cooke fue el delegado personal de Perón, y fue uno de los principales ideólogos del peronismo revolucionario

*cipayaje : insulto que se dirige a todo ejército mercenario de una potencia extranjera, y, en especial de los Estados Unidos.

DOCUMENT 4

Quince años han bastado para que las generaciones argentinas que no sobrellevaron, o que por obra de su corta edad sólo sobrellevaron de un modo vago el tedio y el horror de la dictadura, tengan ahora una imagen falsa de lo que fue aquella época. Nacido en 1899 puedo ofrecer a los lectores jóvenes un testimonio personal y preciso.

Ahora hay gente que afirma abiertamente: "soy peronista". En los años de oprobio nadie se atrevía a formular semejante declaración, que lo hubiera puesto en ridículo.

Quienes lo eran públicamente se apresuraban a explicar que se habían afiliado al régimen porque les convenía, no porque lo tomaran en serio. El argentino suele carecer de conciencia moral, pero no intelectual; pasar por inmoral le importa menos que pasar por un zonzo. La deshonestidad, según se sabe, goza de la veneración general y se llama "viveza criolla". Fuera de algunos individuos de la Real Academia Española – cuyo sentido del idioma era deficiente –, nadie creyó en el "justicialismo", monstruo neológico que sigue dando horror a una página del diccionario.

Recuerdo las melancólicas celebraciones del día 17 de octubre. El dictador traía a la Plaza de Mayo camiones abarrotados de asalariados y adictos, por lo común de tierra adentro, cuya misión era aplaudir los toscos discursos; los cuales eran tremebundos cuando todo estaba tranquilo, o conciliadores y pacíficos si las cosas andaban mal.

Lo anterior es meramente personal y baladí, si lo comparamos con la corrupción de las almas, con el robo para el cual se prefiere el nombre eufemístico de negociado, con la picana eléctrica aplicada a los opositores y a toda persona sospechosa de ser "contrera", con la confiscación de bienes, con las pobladas cárceles políticas, con la censura indiscriminada, con el incendio de archivos y de iglesias, con el fusilamiento de obreros en la secreta soledad de los cementerios y con la abolición de la libertad. Tantas atroces y sonrientes efigies y ni una sola caricatura, tantos interesados panegíricos y ni una sola sátira.

Otro estigma de la época fueron las delaciones costeadas con el dinero público. Sé de señoras y de niñas que se prestaron al ejercicio regular de esa indiscreción lucrativa. Otro soborno fue el aguinaldo, curiosa medida económica – imitada nunca sabré por qué por los gobiernos ulteriores – según la cual se trabaja doce meses y se pagan trece. Esta ridícula y onerosa medida ha sido decorada con el título de "conquista social".

Ningún encono personal me dicta la apresurada redacción de estas notas; hará tres o cuatro generaciones que dejé de ser hacendado, cuando Rosas, primo de mis abuelos, les confiscó las tierras que aún guardan los nombres de mi sangre. Perdóneme el lector el atrevimiento de haberle recordado males que todos conocen, pero que ahora, inexplicablemente, se olvidan.

Jorge Luis BORGES, «Leyenda y Realidad»,
nota enviada a la Comisión Promotora de Concentración Cívica en pro de la República,
diario *La Nación*, 28 de mayo de 1971.

DOCUMENT 5

Conozco perfectamente lo que está ocurriendo en el país. Los que creen lo contrario se equivocan. Estamos viviendo las consecuencias de una posguerra civil que aunque desarrollada embozadamente no por eso ha dejado de existir, a lo que se suman las perversas intenciones de los factores ocultos que desde las sombras trabajan sin cesar tras designios no por inconfesables menos reales. El justicialismo, que no ha sido nunca ni sectario ni excluyente, llama hoy a todos los argentinos, sin distinción de banderías, para que todos solidariamente nos pongamos en la perentoria tarea de la reconstrucción nacional, sin la cual estaremos todos perdidos. Es preciso llegar así, y cuanto antes a una sola clase de argentinos, los que luchan por la salvación de la Patria, gravemente comprometida en su destino por los enemigos de afuera y de adentro. Los peronistas tenemos que retornar a la conducción de nuestro Movimiento, ponernos en marcha y neutralizar a los que pretenden deformarlo desde abajo y desde arriba. Nosotros somos justicialistas, levantamos una bandera tan distante de uno como de otro de los imperialismos dominantes. No creo que haya un argentino que no

sepa lo que ello significa. No hay nuevos rótulos que califiquen a nuestra doctrina y a nuestra ideología. Somos lo que las veinte verdades peronistas dicen. No es gritando la vida por Perón que se hace patria, si no manteniendo el credo por el cual luchamos. Los viejos peronistas lo sabemos. Tampoco lo ignoran nuestros muchachos que levantan banderas revolucionarias. Los que pretextan lo inconfesable aunque cubran sus falsos designios con gritos engañosos o se empeñen en peleas descabelladas no pueden engañar a nadie. Los que no comparten nuestras premisas si se subordinan al veredicto de las urnas tienen un camino honesto que seguir en la lucha que ha de ser para el bien y la grandeza de la patria y no para su desgracia. Los que ingenuamente piensan que pueden copar nuestro Movimiento o tomar el poder que el pueblo ha reconquistado se equivocan. Ninguna simulación o encubrimiento por ingeniosos que sean podrán engañar a un pueblo que ha sufrido lo que el nuestro y que está animado por una firme voluntad de vencer. Por eso deseo advertir a los que tratan de infiltrarse en los estamentos populares o estatales que por ese camino van mal. A los que fueron nuestros adversarios que acepten la soberanía del pueblo, que es la verdadera soberanía. Cuando se quieran alejar los fantasmas del vasallaje foráneo siempre más indignos y más costosos. A los enemigos embozados y encubiertos o disimulados, les aconsejo que cesen en sus intentos porque cuando los pueblos agotan su paciencia suelen hacer tronar el escarmiento. Dios nos ayude si somos capaces de ayudar a Dios. La oportunidad suele pasar muy quedo, guay de los que carecen de sensibilidad e imaginación para no percibirla. Un grande y cariñoso abrazo para todos mis compañeros y un saludo afectuoso y lleno de respeto para el resto de los argentinos.

Mensaje radiofónico de Perón del 21 de junio de 1973,
al día siguiente de los acontecimientos de Ezeiza*

* El 20 de junio de 1973, J.D. Perón regresa de su exilio. Ese evento provoca unos sangrientos tiroteos entre faciones peronistas en las inmediaciones del aeropuerto de Ezeiza.

ANALYSE ET COMMENTAIRE DE TEXTES OU DOCUMENTS EN ITALIEN

—————
Durée : 6 heures
—————

Analysez et commentez, **en italien**, les cinq documents suivants :

DOCUMENT 1

La Piazza del cinquecento come topos rappresentativo

In uno studio recente, consacrato ai rapporti tra gli spazi e la letteratura, abbiamo cercato di formulare l'ipotesi seguente, che per comodità e schematicamente potremmo così riassumere : tra gli spazi reali, oggetto di percezioni sensorie, e gli spazi astratti, oggetto delle scienze matematico-geometriche, esistono degli spazi "topici" come forme a priori concrete della rappresentazione. Questi spazi non sono né dati immediati della coscienza né schemi regolativi dell'intelletto, come le categorie di spazio e tempo kantiane. Essi si costituiscono nel corso di un lento processo di "internalizzazione", analizzabile e descrivibile sull'asse della temporalità storica, degli spazi reali. Essi intrattengono altresì con la letteratura in generale e le produzioni discorsive e figurative in particolare una serie di rapporti specifici. Se gli spazi reali, infatti, appartengono alle tipologie e alle morfologie urbanistiche e architettoniche, le strutture topiche, come condizioni di possibilità e a priori concreti, sono il campo peculiare di indagine di una disciplina che potremmo definire topologia delle rappresentazioni artistiche. Questa disciplina non ha nulla a che fare con l'analisi interna dei testi (semiologia) né con la ricerca delle determinazioni esterne (sociologia). Suo compito è invece quello di descrivere le trasformazioni storiche dagli spazi reali a quelli topici, le relazioni complesse, di complementarità e di differenza, di questi ultimi, le loro modalità specifiche di funzionamento come istanze generatrici della rappresentazione. Cercheremo qui di descrivere sommariamente i processi che, dal XIII al XVII secolo, segnano la trasformazione della piazza da luogo reale a "topos" rappresentativo.

La storia della città occidentale, nei suoi aspetti urbani, architettonici, amministrativi, ci ha da tempo rese familiari le scansioni tipologiche della piazza come luogo di funzioni specifiche e come articolatore essenziale del reticolo viario : dall'agorà greca, dopo le riforme territoriali di Clistene ad Atene e il piano di ricostituzione di Mileto da parte di Ippodamo, spazio sincretico di attività ed edifici civili ed economici, al foro romano, spazio pubblico dell'eloquenza e della deliberazione giudiziaria contrapposto a quello degli esercizi e dei raduni militari, alla piazza medievale, spazio dell'associazione dei cittadini, della *communitas* religiosa e politica, delle transazioni finanziarie e degli scambi commerciali. La piazza medievale, soprattutto in Italia, è il luogo del cittadino, ove sono sanciti con solenne giuramento gli statuti e ove la popolazione viene convocata a "parlamento" in caso di sedizioni, tumulti, congiure e prese di potere. In questo spazio la comunità urbana ritrova periodicamente, al di là delle divisioni di quartiere o di fazione, la propria unità simbolica, in opposizione al contado e alle città rivali, attraverso cerimonie religiose e attività spettacolari. Lo sfondo politico è quello del "vivere repubblicano" con i temi ben noti, diffusi dalla pubblicistica cristiana, del "buon governo", della legge e della giustizia, commutativa e distributiva, della continuità tra il *vicus*, *l'urbs* e la *respublica*

christiana, della tutela del “bene comune”, cui sovrasta, come minaccia sempre presente, l’usurpazione della tirannide. La piazza, come regolatore visibile delle attività mercantili, come allestimento delle cerimonie religiose, come scenario di giochi, feste e spettacoli, come garante dei diritti civili e della legittimità politica, assicura la continuità indispensabile e la divisione necessaria tra il pubblico e il privato e tutela, in ultima istanza, i principi di stabilità giuridica e di sicurezza militare della città. La storia di questa piazza coincide ovviamente con le vicissitudini della città e del territorio nei loro momenti salienti : emancipazione precoce dei servi della gleba, verso la metà del XIII secolo e liquidazione, almeno nel Nord e nel Centro dell’Italia, della feudalità ; inurbamento delle plebi rurali e dei feudatari, arroccati inizialmente, colle loro masnade, nelle cosiddette società delle Torri ; un primo accentramento delle attività politiche e amministrative con l’apparizione, agli inizi del Trecento, di funzionari stabili ; la proibizione di guerre, vendette e rappresaglie tra privati, lesive dell’ordine pubblico ; la formazione di un mercato cittadino con il contingentamento delle derrate agricole e le regolazioni della produzione manifatturiera e dei servizi da parte delle corporazioni di mestiere. Questa piazza è così lo spazio reale, organico, visibile che fa da supporto e da sfondo alla memoria della città inaugurata dalla cronaca (con i conflitti tra famiglie e fazioni, di cui è sempre teatro lo spazio pubblico), della novellistica (almeno là dove la “materia feudale” cede il campo alle storie e agli scenari urbani) ; essa fa da sfondo altresì alle Passioni pasquali e alle feste carnevalesche, e a quel tipo di teatro, religioso e profano, allestito sulle pubbliche piazze, che sono le sacre rappresentazioni quattrocentesche.

Alessandro Fontana, in *Discours littéraires et pratiques politiques. Études réunies par Charles Adelin Fiorato*, Paris, Publications de la Sorbonne, 1987, pp. 163-164.

DOCUMENT 2

« Mai più rock nelle piazze storiche italiane »

PISA – Basta ! I concerti rock rischiano di distruggere le piazze storiche italiane. Non è un appello quello di Salvatore Settis, è un grido di dolore. Pronunciato quasi a bassa voce, nella Toscana dove lo storico dell’arte dirige la Normale di Pisa, e rimbalzato a cerchi concentrici sempre più ampi. L’accusa lanciata dal neopresidente del Consiglio superiore dei Beni culturali è precisa : « Negli ultimi anni si è accentuata la spettacolarizzazione delle piazze, ridotte a diventare una quinta teatrale per spettacoli televisivi. Si comincia due o tre giorni prima, occupando lo spazio per montare palchi e attrezzature — aggiunge Settis — e si finisce di smontare due o tre giorni dopo ». Senza valutare i rischi : « Non sempre facciamo i conti con la capacità distruttiva di questi eventi. Pensiamo solo alla massa di rifiuti che producono e che si è decuplicata rispetto a pochi anni fa ».

E senza contare i danni, che spesso sono molto seri. « Venezia, piazza San Marco, luglio 1989, lo storico concerto dei Pink Floyd. Non si sa quante persone c’erano — cita a memoria Settis — si disse duecentomila, forse più, e in tutta San Marco non c’era un bagno. Il giorno dopo vennero trovate migliaia di lattine piene di urina e il Canal Grande trasformato in una fogna. Per tre giorni la città non fu pulita. Una vergogna ! ».

E se non è la pulizia sono i decibel a lasciare le « vittime » sul campo. « Tempo fa — racconta il direttore della Scuola Normale — abbiamo realizzato noi stessi una misurazione, scoprendo che i decibel superavano di tre volte il consentito. Risultato : sulla facciata del palazzo dei Cavalieri a Pisa il graffito del Cinquecento di Giorgio Vasari si polverizza, cade giù come fosse zucchero ».

Settis contesta preventivamente l’accusa di voler « chiudere » i centri storici come fossero musei : « Le piazze sono fatte per essere vissute, d’altronde le feste si sono sempre

svolte in piazza. Il problema è che erano destinate ad ospitare eventi, per quanto eccezionali, con numeri molto più piccoli rispetto a oggi. Dobbiamo fare i conti con una società massificata e con monumenti molto più delicati. Che già devono difendersi dallo stress da folla, dagli insulti dello smog e dall'inquinamento acustico ». E non c'è solo rock : esistono problemi di ordine pubblico in molti centri, non solo Bologna o Roma delle quali si è parlato di più. « In alcune città al calar del sole — è la tesi dello storico dell'arte — i vigili spariscono e rimangono violenza e tappeti di bottiglie rotte. Occorrerebbe una distribuzione più accorta delle presenze, dei ristoranti, delle licenze dei tabacchi, invece si ha come l'impressione che si vogliano creare dei ghetti, zone dove concentrare quello che dà fastidio e che poi si possono dimenticare. Intendiamoci, le risse ci sono sempre state, anche nel Duecento, ma aumenta la densità e diminuiscono i meccanismi di controllo sociale ».

« Bisogna trovare un punto di equilibrio — insiste Settis — che deve riguardare la società civile e non la società dello spettacolo. E occorre una capillare azione educativa perché gli italiani sono poco consapevoli della propria storia. L'occasionale spettacolo deve essere subordinato a questa vocazione e non può essere uno stupro come accade sempre più spesso. [...] ».

Paolo Fallai, in *Il Corriere della Sera*, 7 agosto 2006

DOCUMENT 3

Due piazze nel teatro di Carlo Goldoni, (ultime scene)
La Bottega del Caffè, (prima rappresentazione nel 1750)

Personaggi

Ridolfo : *caffettiere*
Don Marzio : *gentiluomo napoletano*
Eugenio : *mercante*
Flaminio : *sotto nome di Conte Leandro*
Placida : *moglie di Flaminio, in abito di pellegrina*
Vittoria : *moglie di Eugenio*
Lisaura : *ballerina*
Pandolfo : *biscazziere*
Trappola : *garzone di Ridolfo*
Un garzone del parrucchiere, che parla
Altro garzone del caffettiere, che parla
Un cameriere di locanda, che parla
Capitano di birri, che parla
Birri, che non parlano
Altri camerieri di locanda, che non parlano
Altri garzoni della bottega di caffè, che non parlano

La scena stabile rappresenta una piazzetta in Venezia, ovvero una strada alquanto spaziosa con tre botteghe : quella di mezzo ad uso di caffè ; quella alla diritta, di parrucchiere e barbiere ; quella alla sinistra ad uso di giuoco, o sia biscazza ; e sopra le tre botteghe suddette si vedono alcuni stanzini praticabili appartenenti alla bisca, colle finestre in veduta della strada medesima. Dalla parte del barbiere (con una strada in mezzo) e ivi la casa della ballerina, e dalla parte della bisca vedesi la locanda con porte e finestre praticabili.

Atto terzo, scena ultima (finale).

Il cameriere della locanda e detti

Cameriere : Signora spia, non venga più a far desinari alla nostra locanda. (*entra nella locanda*)

Leandro : Signor protettore, tra voi e me in confidenza, far la spia è azion da briccone. (*entra nella locanda*).

Placida : Altro che castagne secche ! Signor soffione. (*parte dalla finestra*)

Lisaura : Alla berlina, alla berlina ! (*parte dalla finestra*)

Vittoria : O che caro Don Marzio! Quei dieci zecchini che prestasti a mio marito, saranno stati una paga di esploratore. (*parte dalla finestra*)

Eugenio : Riverisco il signor confidente. (*Parte dalla finestra*)

Trappola : Io fo riverenza al signor referendario. (*entra in bottega*)

Don Marzio : Sono stordito, sono avvilito, non so in qual mondo mi sia. Spione a me ? A me spione ? Per avere svelato accidentalmente il reo costume di Pandolfo, sarò imputato di spione ? Io non conosceva il birro, non prevedeva l'inganno, non sono reo di quest'infame delitto. Eppure tutti m'insultano, tutti mi vilipendono, niuno mi vuole, ognuno mi scaccia. Ah sì, hanno ragione, la mia lingua, o presto o tardi, mi doveva condurre a qualche gran precipizio. Ella mi ha acquistato l'infamia, che è il peggiore de' mali. Qui non serve il giustificarmi. Ho perduto il credito e non lo riacquisto mai più. Anderò via di questa città ; partirò a mio dispetto ; e per causa della mia trista lingua mi priverò d'un paese, in cui tutti vivono bene, tutti godono la libertà, la pace, il divertimento, quando sanno essere prudenti, cauti ed onorati.

Il Campiello (prima rappresentazione nel 1755)

Personaggi

Gasparina, giovine caricata, che parlando usa la lettera Z in luogo dell'S.

Donna Catte Panchiana, vecchia

Lucietta, fia de donna Catte

Donna Pasqua Polegana, vecchia

Gnese, fia de donna Pasqua

Orsola, frittolera

Zorzetto, fio de Orsola

Anzoletto, marzer

Il Cavaliere

Fabrizio, zio di Gasparina

Sansuga, cameriere di locanda

Orbi che sonano, non parlano

Giovani che ballano, non parlano
Facchini, non parlano
Simone zerman di Lucietta

La scena stabile rappresenta un Campiello con varie case, cioè da una parte la casa di Gasparina con poggiuolo, e quella di Lucietta con altana ; dall'altra parte la casa di Orsola con terrazza, e quella di Gnese con altanella. In mezzo, al fondo, una locanda con terrazzo lungo, coperto da un pergolato.

Atto quinto, scena diciannovesima (finale)

Gasparina e detti

Gasparina	No voleva vegnir con tanta zente.
Cavaliere	Venite allegramente ; Siamo di carnevale, È lecito di far qualche allegria ; Già domani mattina andiamo via.
Lucietta	Dove andeu, Gasparina ?
Gasparina	Ignorantissima, Me poderezzi dar de la luztrissima. Vado con mio conzorte, E col zior barba zio, Dove più conoziuta zarò io.
Lucietta	Me ne conzolo.
Orsola	Tanto zì dazzeno.
Cavaliere	Animo allegramente, Andiam tutti in locanda, Che si passi la notte in festa in brio ; Poi diremo diman : Venezia addio.
Gasparina	Cara la mia Venezia, Me dezpiazerà certo de lazzarla; Ma prima de andar via vòì zaludarla. Bondì Venezia cara Bondì Venezia mia, Veneziani zioria. Bondì, caro Campielo, No dirò, che ti zii brutto, nè belo. Ze brutto ti zè ztà, mi me dezpiaze : No zè bel quel, ch'è bel, ma quel che piaze

DOCUMENT 4

Piazza di Spagna, Trinità dei Monti

Piazza di Spagna, Trinità dei Monti. Nella splendida mattinata, in questo luogo stupendo, la giovane umanità che si raccoglie intorno alla « barcaccia » e sulle gradinate appare assorta in una indecifrabile tristezza, in una meditazione che si muove greve e lenta senza riuscire a ingranare un pensiero, una fantasia. Non è la droga, come molti, passando, dicono. E' qualcosa di peggio. E di peggio anche per noi. Al di là del pittoresco dei vestiti, che arieggiano la soldateria squallida e ribalda delle stampe del Callot e del Villamena, e appunto vogliono affermare una specie di soldateria della pace, questi giovani - uomini e donne che recitano una libera e felice promiscuità, una noncuranza dei beni terreni, una civiltà dell'ozio - sono come confitti in gironi di pena. Qualche anno fa, in un'oasi non lontana da Tripoli, ben altra immagine di libertà mi offrivano tutti quegli uomini, vecchi e giovani, distesi nelle brevi strisce d'ombra del meriggio : immobili, felici del lungo, inalterato e inalterabile riposo ; e gli occhi vivi di ironica intelligenza, attenti, curiosi. E veniva da pensare che davvero l'uomo è misura di tutte le cose, di quelle che sono e di quelle che non sono : ma così, disteso sotto una palma il corpo, la mente alacre, i sensi pronti.

Invece a Piazza di Spagna, passando fra questi giovani che dicono bella la vita secondo natura e invece fanno isola nel traffico cittadino e all'ombra di monumenti famosi, non riesco a cogliere immagini e senso di libertà, di rivoluzione. Immagini e senso di espiazione, piuttosto.

Leonardo Sciascia, *Nero su nero*, Torino, Einaudi, 1979.

DOCUMENT 5

Il romanzo di Ferrara

Sul momento si può anche non accorgersene. Ma basta che uno sieda qualche minuto a un tavolino all'aperto del Caffè della Borsa, in corso Roma, con davanti la rupe a picco, di un rosso quasi dolomitico, della Torre dell'Orologio, e poco più a destra la terrazza merlata dell'Aranciera, perché la cosa salti subito all'occhio. Giorno o notte che sia, difatti, estate o inverno ; che piova o no : la gente, se devé passare per di lì, è difficile che non preferisca infilarsi sotto il basso portichetto dove si annidano in penombra i locali contigui del Caffè della Borsa e dell'antica farmacia Barilari, anziché tenersi dalla parte opposta, al marciapiede che segue in linea retta la Fossa del Castello. Si provi a transitare a certe ore sotto il portico del Caffè - verso le tredici per esempio, o verso le venti : le ore propizie agli aperitivi, ai modici acquisti di paste per uso familiare. Farsi strada fra i tavolini stipati sino all'inverosimile in quello spazio così ridotto, tra la folla seduta e quella in piedi, salutando, stringendo mani, bonariamente urtando e venendo urtati secondo il costume inveterato della provincia italiana che la guerra ha interrotto ma non abolito, ogni volta, sul serio, è poco meno che un'impresa. Con ciò sono ben rari, ripeto, coloro che per guadagnare tempo ci risolvano a girare al largo. Se qualcuno lo fa, allora vale la pena, volgendo gli sguardi sorpresi e divertiti dal fondo del portico del Caffè, dando magari di gomito al proprio vicino, osservare minutamente come è vestito, che faccia ha, e congetturare, dall'esame particolareggiato del suo aspetto, di dove venga, dove sia diretto, ecc. ecc. C'è il turista con l'indice infilato fra le pagine della rossa guida del Touring e il naso all'aria, immerso nella contemplazione delle incombenenti quattro torri del Castello. C'è il viaggiatore di commercio che, la borsa di pelle sottobraccio e il soprabito svolazzante, corre via trafelato verso il viale che porta alla stazione. C'è il contadino della Bassa, venuto in città per il mercato, il quale, in attesa della corriera pomeridiana di Comacchio o di Codigoro, si guarda attorno senza saper che fare del proprio

corpo appesantito oltre misura dal cibo e dal vino ingurgitati sul mezzogiorno in qualche bettola di San Romano...

Il tipo in esame passa, comunque, e la gente, seduta ai caffè dall'altra parte (...), guarda e sogghigna. Gli occhi si appuntano, i respiri si mozzano. Dall'espressione tesa e concentrata che i volti assumono, si direbbe che qualcosa di molto serio, di molto importante, debba accadere da un momento all'altro. Di quali massacri immaginari non sono responsabili la noia e l'ozio della provincia ? E' come, infatti, se la pietra grigia del marciapiede dall'altro lato (...) - una lunga, stretta, abbacinante lista di marmo pario, quando il sole d'estate vi batte sopra in pieno - possa essere squarciata, d'un tratto, dall'esplosione di una mina di cui il piede del forestiero abbia percosso inavvertitamente il detonatore.

Giorgio Bassani, *Il romanzo di Ferrara*, 1974

ANALYSE ET COMMENTAIRE DES TEXTES OU DOCUMENTS EN POLONAIS

—
Durée : 6 heures
—

Analysez et commentez, **en polonais**, les documents suivants :

DOCUMENT 1

Jak czytać teczki?

Rozmowa z profesorem Andrzejem Paczkowskim

WIESŁAW WŁADYKA: - Panie profesorze. wszyscy mogliśmy zapoznać się z udostępnionymi w Internecie aktami SB dotyczącymi abp. Stanisława Wielgusa. Zapewne niebawem w tym obiegu znajdą się następne podobne. Może potrzebna jest jakaś lekcja obcowania z tego typu źródłami udzielona przez profesjonalnych historyków, jakaś porada, jak powinny one być czytane, a nawet przygotowane do takiej lektury?

ANDRZEJ PACZKOWSKI: - Na pewno trzeba wyjaśniać, na czym polega krytyczny stosunek do tego rodzaju źródeł, zresztą do wszystkich źródeł. Jest to dosyć oczywiste dla historyków, ale znakomita większość czytelników udostępnionych dokumentów nie ma o tym pojęcia lub bardzo słabe. Są to pytania o to: czy konkretny dokument jest autentyczny, jakie były intencje tych, którzy ten dokument tworzyli, w jaki sposób powstawał, czemu służył. Należy też umieć rozszyfrować język dokumentu, gdyż twórcy posługiwali się często skrótami lub fachowym żargonem. Warto też upowszechniać przestrożę, że z faktu, iż dokument jest bezsprzecznie autentyczny, nie wynika, że wszystkie informacje w nim zawarte są prawdziwe.

Gdyby miał pan przygotować krótki metodologiczny wstęp do akt dotyczących księdza Stanisława Wielgusa, na co by pan położył nacisk?

Przede wszystkim na rodzaj akt. Są to materiały, które określa się jakoteczka personalna tajnego współpracownika. Czymś innym była teczka robocza, do której składano informacje dostarczone przez niego - własnoręczne lub spisane przez oficera. W teczce personalnej, tej i każdej innej, znajdują się dokumenty dotyczące charakterystyki osoby tajnego współpracownika, przebiegu i oceny współpracy, zadania, które były jej stawiane, zobowiązania, pokwitowania, powód przerwania współpracy, dyspozycje dotyczące losów dokumentów. Oczywiście z charakterystyki czy z ocen można wyciągać wnioski o pracy tajnego współpracownika, ale w zasadzie nie da się stwierdzić kogo lub czego konkretnie te informacje dotyczyły. Nie sposób zatem powiedzieć, jaka była szkodliwość i efektywność informatora. Na pewno ks. Stanisław Wielgus był tajnym współpracownikiem, wiadomo, co miał robić, ale bardzo mało wiadomo o tym, co zrobił.

Do tego wstępu chyba należałoby dodać jakieś niezbędne informacje o sposobie działania tego oficera?

W dokumentach pojawiają się numery departamentów, terminy, nazwy, pojęcia. Wszystko to należałoby objaśnić. Udostępnione materiały pochodzą z archiwum Departamentu I MSW, czyli wywiadu. Departament ten podzielony był na kilkanaście wydziałów (a te z kolei na sekcje). W dokumentach tych występują numery czterech wydziałów, ale w styczniu 1978 r., czyli w okresie, którego one dotyczą, przeprowadzono reorganizację i zmieniono numery. Wydział VIII stał się XI, a wydział X stał się wydziałem XVII. Tak więc ks. Wielgusem nie interesowały się aż cztery wydziały, ale dwa. Wydział VIII (XI) zajmował się dywersją ideologiczną (m.in. Radiem Wolna Europa) i emigracją, zaś Wydział X (XVII) przygotowywał analizę informacji wpływających z różnych wydziałów i departamentów i opracowywał zbiorcze informacje, których część trafiała m.in. do wąskiego kręgu liderów PZPR, a niektóre do bratnich wywiadów.

To jest zaświadczone w udostępnionych dokumentach; ks. Stanisław Wielgus w 1973 r. zostaje niejako przejęty przez wywiad, ponieważ wybiera się za granicę. Nic nie wiemy o jego wcześniejszej współpracy z wydziałem IV KW MO w Lublinie, który zajmował się rozpracowywaniem kleru.

Można tylko snuć przypuszczenia. W 1973 r., gdy ks. Wielgusa przejmował wywiad, jego oficerem prowadzącym był naczelnik IV Wydziału w Lublinie, co wydaje się świadczyć, że był współpracownikiem ważnym. Zaś w 1978 r., gdy wywiad zrezygnował ze współpracy z księdzem, wrócił on pod kontrolę Wydziału IV i trafił pod opiekę zastępcy naczelnika, czyli znów był prowadzony na dosyć wysokim szczeblu. Przesuwanie agenta między wydziałami i departamentami należało do rzadkości i było dostosowywane do sytuacji. Ks. Wielgus tylko w 1978 r., mniej więcej przez dziewięć miesięcy, był w wyłącznej dyspozycji wywiadu, gdyż przygotowywano go do poważnej akcji przeciwko Radiu Wolna Europa. W latach 1973-1978 więcej czasu spędził jednak w kraju, a wywiad interesował się nim tylko w związku z wyjazdami. Notabene: udostępnione akta ks. Wielgusa ułożyłem sobie w porządku chronologicznym, co daje bardziej przejrzysty obraz sytuacji.

Zapewne przydałoby się też przygotowanie takiego prostego leksykonu, zawierającego objaśnienia słów i pojęć używanych w tych aktach.

Myślałem kiedyś o napisaniu czegoś w rodzaju podręcznika czy encyklopedii "Bezpieka dla początkujących". Może wrócę do tego, gdyż przydałoby się to niefachowcom. Terminów używanych w aparacie bezpieczeństwa było mnóstwo, a poszczególne pionki - szczególnie zaś wywiad - miały własne leksykony. Np. dokumenty dotyczące ks. Wielgusa są opisane jako "sprawa operacyjnego rozpracowania" (SOR). W innych wydziałach pod tym terminem kryły się dokumenty dotyczące jakiejś osoby (figuranta), którą rozpracowywano. W wywiadzie zaś dla lepszego skrycia operacji stosowano nieraz nazwę SOR jako kamuflaż. Ponadto w wywiadzie - podobnie było w pionie IV - nie dążono do uzyskania za wszelką cenę odrębnego zobowiązania do współpracy. Zastępowano je - spodziewając się oporów - formułą "umowy o współpracy czyli niby-kontraktem o charakterze partnerskim lub tylko zobowiązaniem ustnym.

Jedynie w wywiadzie stosowano osobną "umowę o łączności". Zadania i instrukcje, które przyjmował współpracownik, były załącznikiem do umowy o współpracy. Można powiedzieć, że wywiad kierował się nadrzędnym celem: najważniejsze było uzyskanie pożądaných informacji, a status informatora nie miał znaczenia. W dostępnych dokumentach ks. Wielgus występuje więc raz jako kontakt operacyjny (k.o.), raz jako tajny współpracownik, a nawet jako "kadrowy tajny współpracownik". To nie miało większego znaczenia. Istotne było, że przyjął zadania, a potem się z nich rozliczał. W innych departamentach było to bardziej sformalizowane i uproszczone.

Znamy zatem teczkę personalną księdza Wielgusa, nie ma zaś teczki pracy. Gdzie ona jest ?

Po zakończeniu współpracy z zasady niszczone teczkę pracy, gdyż te materiały z niej, które były użyteczne, już wcześniej – w kopiach lub wyciągach - wkładane były do różnych rozpracowań osobowych czy obiektowych, jednak bez rozszyfrowywania pseudonimu. Jeśli wiadomo teraz, kto kryje się pod pseudonimem Adam Wysocki czy Grey, można będzie być może znaleźć informacje, które on przekazywał. Natomiast teczkę personalną zachowywano, gdyż dawała możliwość powrotu do wyeliminowanego agenta. Dlatego też w jednym z formularzy, którymi zamykano sprawę, wpisywano informację, którzy z funkcjonariuszy osobiście kontaktowali się z tajnym współpracownikiem, dawało to gwarancję łatwiejszego odnowienia współpracy.

Polityka, nr 2 (2587), 13 stycznia 2007

DOCUMENT 2

Ks. Tadeusz Isakowicz-Zaleski „Zgodnie z sumieniem”

Specjalnie dla „Tygodnika”: autor książki „Księża wobec bezpieczeństwa” o duchownych, którzy oparli się SB

Nie trzeba było zgadzać się na poufne rozmowy, żeby wybudować kościół. Można było zachować lojalność wobec Kościoła, rezygnując z paszportu i ze studiów zagranicznych. Archiwa IPN-u pełne są przykładów duchownych, którzy nie dali się zwerbować komunistycznej Służbie Bezpieczeństwa. Pokażmy przykłady kilku z nich.

Historia pierwsza: ksiądz paszportem kuszony

Przyszły kardynał Franciszek Macharski urodził się w 1927 r. w Krakowie, w rodzinie inteligenckiej. Jego matką była Zofia z domu Pec, krewna innego metropolity krakowskiego, kard. Albina Dunajewskiego. Ojciec, Leopold Macharski, był właścicielem znanej restauracji „Hawelka”.

Franciszek był ich najmłodszym dzieckiem; miał brata i dwie siostry. Do matury przygotowywał się podczas wojny na tajnych kompletach. Chroniąc się przed wywózką na roboty do Niemiec, podjął jako 16-latek pracę w charakterze gońca w biurze Transportu Generalnej Dyrekcji Monopoli. Zaraz po wojnie zdał maturę – i wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Krakowie.

Był najmłodszym klerikiem na roku. Razem z nim studiowali bowiem koledzy, którzy nadrabiali lata nauki stracone z powodu wojny. W seminarium zaprzyjaźnił się m.in. ze starszym kolegą Karolem Wojtyłą oraz innym kolegą z tego samego kursu, Andrzejem Deskurem (później kardynałem). Święcenia przyjął w Niedzielę Palmową, 2 kwietnia 1950 r.

Ponieważ znał języki obce, władze kościelne postanowiły posłać go na dalsze studia do Szwajcarii. Ale...

W archiwum IPN zachował się mikrofilm, zawierający przejęty przez UB list kard. Adama Stefana Sapiehy w sprawie młodego księdza, datowany 27 października 1950 r.:

”Do Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego
Wydział Paszportów Zagranicznych
Do rąk własnych Pana Płk Sobczyńskiego

W dniu 4 IX br. zwróciłem się do Wydziału Paszportów Zagranicznych z prośbą o udzielenie paszportu dla kapłana mojej archidiecezji ks. Franciszka Macharskiego, mającego udać się do Szwajcarii na wyższe studia teologiczne. Równocześnie zostało złożone podanie i wymagane załączniki.

Będąc przekonany – stosownie do otrzymanych zapewnień – o pozytywnym załatwieniu tej sprawy, proszę uprzejmie o przyspieszenie wydania paszportu, a to z uwagi na to, że semestr zimowy rozpoczyna się na uniwersytecie w Fryburgu jeszcze w październiku.

Nadmieniam, że władze szwajcarskie zawiadomiły już o swej gotowości udzielenia wizy wjazdowej.”

Dziesięć dni później do urzędu paszportowego w Krakowie przyszła z centrali Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego odmowa:

„W odpowiedzi na Wasze pismo ldz. I-JB-2720/ 50 dot. ks. Franciszka Macharskiego komunikuję, iż wyjazd w/w do Szwajcarii uważamy za niewskazany.

Naczelnik Wydziału V Dep. V MBP”

Przyszły kardynał na studia nie wyjechał. Został wikarym w parafii w Kozach koło Bielska-Białej. Wiedząc jednak o jego staraniach, bezpieka podjęła działania zmierzające do pozyskania go jako tajnego współpracownika. Liczono, że uda się go złamać obietnicą załatwienia paszportu. Najpierw przeprowadzono tzw. wywiad środowiskowy, dotyczący jego rodziny. Jeden z funkcjonariuszy donosił:

„Pod względem moralnym w/w, jak i rodzina zachowuje się dobrze. Pod względem politycznym do obecnej rzeczywistości ustosunkowani są nieprzychylnie, poglądów prawicowych. Zamieszkuje w otoczeniu inteligencji pracującej. Tryb życia dobry.”

Następnie naczelnik Wydziału I Departamentu VII MBP, major Stanisław Rogulski, polecił podwładnym przygotować i przeprowadzić werbunek:

„Warszawa, dn. 17 III 1952 r.

Do Naczelnika Wydz. V WUBP w Katowicach

Na terenie parafii Kozy, pow. Biała, woj. Katowice przebywa ks. Macharski Franciszek. W/wymieniony we wrześniu 1950 r. rozpoczął starania o wyjazd do Szwajcarii na studia. Starania te, poparte interwencją kard. Sapiehy, zakończyły się odmową.

Ks. Macharski usilnie stara się o zezwolenie na wyjazd co było związane z jego dalszą karierą. Obecna sytuacja nie przedstawia dla niego większych możliwości rozwoju. Mając to na uwadze, należy opracować go do werbunku. Jako jeden z czynników podstawy do werbunku można postawić przed ks. Macharskim sprawę umożliwienia mu wyjazdu na studia, o ile przy współpracy z organami Bezpieczeństwa wykaże swój patriotyzm i szczere chęci służenia Polsce Ludowej. Werbunek winien być poprzedzony wnikliwym rozpracowaniem kandydata, z uwzględnieniem na miarę możliwości jego obecnych planów życiowych, zamiłowań, słabostek itp. Trzeba wziąć pod uwagę, że jest to ksiądz młody, uzdolniony, lecz jednocześnie słabo jeszcze uodporniony na odpowiednio zastosowany nacisk. Dobitne zobrazowanie mu jego obecnej sytuacji, przy jednoczesnym przedstawieniu perspektyw dalszych studiów za granicą, stanowi poważny element możliwości zwerbowania wymienionego. Ew[entualny] werbunek w pierwszym etapie miałby zastosowanie po waszej linii, przy jednoczesnym aktywnym szkoleniu ideologiczno-operacyjnym zwerbowanego. W dalszym okresie byłby wykorzystywany przez nasz departament.

Przed realizacją werbunku należy porozumieć się z naszym Wydziałem.

Cztery załączniki.

Naczelnik Wydziału I Departamentu VII MBP Mjr Rogulski”

Okazało się jednak, że młody ksiądz wcale nie jest „słabo uodporniony na nacisk”. Werbunek się nie powiódł, a duchowny przez następne lata nadal pracował w Kozach.

Do Szwajcarii pojechał dopiero w 1956 r., korzystając z chwilowej „odwilży” politycznej. Studiował we Fryburgu, a po obronie doktoratu wrócił do Polski w 1961 r. [...]

Tygodnik Powszechny, 22 stycznia 2007

DOCUMENT 3

Antoni Dudek, *Historia polityczna Polski 1989 – 2005*

Kraków, Arkana, 2007

Rozdz. V. ROZBITY SEJM (1991 – 1992), s. 203-204.

Krytycy lustracji używali najczęściej dwojakiego rodzaju argumentów. Najłatwiej zrozumieć tych, którzy odrzucali ją z przyczyn fundamentalnych, uważając, że III Rzeczpospolita jest po prostu demokratyczną kontynuacją PRL i dla dobra tzw. procesu pojednania oraz wiarygodności służb specjalnych nie należy wracać do przeszłości. Taki punkt widzenia prezentowali najczęściej przedstawiciele SLD i motywy ich stanowiska były całkowicie zrozumiałe: przypomnienie niechlubnych kart historii PRL, do których z pewnością należało funkcjonowanie służb specjalnych, nie leżało w interesie tej formacji. Podobnie nie leżało w jej interesie pozbawienie się trudnych do oszacowania zakulisowych wpływów, jakie dawała postkomunistom wiedza na temat zawartości MSW. Dowodem jej posiadania było m.in. kilka publikacji z tygodnika „Nie”, w których pismo Jerzego Urbana starało się – właśnie przy pomocy materiałów o esbeckiej prowienencji – skompromitować niewygodne dla SLD osoby.

„Wielu myśli – przestrzegał w styczniu 1992 r. w wywiadzie dla »Trybuny« bliżej nieokreślonych polityków Leszek Miller – że kupili sobie milczenie i że ich tajemnice spoczywają w archiwach MSW. Ale być może nie wszystko znajduje się na Rakowieckiej”¹.

Druga grupa przeciwników akcji lustracyjnej, skupiona szczególnie w partiach postsolidarnościowych (głównie UD i KLD), używała raczej rozmaitych argumentów natury technicznej i moralnej. Do najważniejszych należały: niekompletność archiwów, możliwość występowanie fałszywek oraz wyższa szkodliwość operacji lustracyjnej dla środowisk dawnej opozycji, niż postkomunistów, ponieważ nie werbowano jakoby członków PZPR.

Zwolennicy lustracji odrzucali decydujące argumenty natury politycznej, podkreślając, że bez przeprowadzenia lustracji będzie istniała możliwość szantażowania dawnych agentów przez siły postkomunistyczne lub rosyjskie służby specjalne, dysponujące odziedziczonymi po KGB kopiami wielu istotnych materiałów archiwalnych MSW i MON. Natomiast na zarzuty natury technicznej odpowiadali, że z faktu, iż policja nie jest w stanie schwytać wszystkich przestępców, nie wynika bynajmniej wniosek o konieczności zaprzestania w ogóle ich ścigania. Z kolei możliwość pomyłki sądowej nie doprowadziła jak dotąd do likwidacji wymiaru sprawiedliwości, chociaż jego ułomność jest oczywista. Analogicznie niemożność wykrycia wszystkich agentów czy też potencjalna możliwość błędnego orzeczenia organu lustrującego, nie przemawiają za tym, aby zrezygnować z całej operacji.

Uchwała Sejmu z 28 maja była wysoce niedoskonała i stała w sprzeczności z konstytucją oraz kilkoma ustawami, co zresztą orzekł 19 czerwca 1992 r. Trybunał Konstytucyjny². Największą jej wadę praktyczną, stanowił całkowity

¹ Cyt. za: J. M. Jackowski, *Bitwa o Polskę*, Warszawa 1992, s. 50.

² „Trybunał Konstytucyjny (...) – komentował jego wyrok Piotr Grzelak – uznał, że ujawnienie tajnych współpracowników byłego reżimu musiało prowadzić do naruszenia ich dóbr

brak procedury odwoławczej, czyniący z ministra spraw wewnętrznych rodzaj sądu, od którego wyroku nie było apelacji. W połączeniu z brakiem jakiegokolwiek nadzoru nad sposobem dokonania lustracji w MSW, oddawało to z pewnością w ręce Antoniego Macierewicza zbyt wielką władzę. Minister próbował zabezpieczyć się przed oskarżeniem o pomówienie, zwracając się 1 czerwca za pośrednictwem premiera do I prezesa Sądu Najwyższego Adama Strzembosza z prośbą o powołanie komisji, mającej nadzorować sposób wykonania uchwały lustracyjnej. 3 czerwca Strzembosz wyraził zgodę, ale komisja taka nigdy nie podjęła działalności, zresztą jej ewentualne orzeczenia nie miałyby wiążącego charakteru.

29 maja, a zatem następnego dnia po przyjęciu uchwały lustracyjnej, Jan Rokita złożył marszałkowi Sejmu w imieniu grupy 65 posłów z UD, KLD i PPG wniosek o udzielenie rządowi Olszewskiego wotum nieufności. W uzasadnieniu oskarżono rząd m.in. o sparaliżowanie administracji i zahamowanie reformy gospodarczej. Wstępna decyzja o podjęciu próby obalenia rządu Olszewskiego zapadła jeszcze 9 maja podczas posiedzenia Prezydium UD. Jak wspomniał jego członek Waldemar Kuczyński, wtedy też rozważono „pomysł sojuszu z PSL (...) i w tym kontekście kandydaturę Pawlaka na premiera”. Ponieważ propozycję tę lansował Bronisław Geremek, Kuczyński podejrzewa, że „podczas podróży do Moskwy Geremek i Wałęsa rozmawiali o wykorzystaniu PSL i Pawlaka jako dźwigni wysadzającej rząd Olszewskiego”³.

W dniu zgłoszenia wniosku o wotum nieufności, Wałęsa wezwał do Belwederu Macierewicza, a fragment ich rozmowy pokazano w telewizji.

„To jest zbyt skomplikowana sprawa – powiedział prezydent o uchwale lustracyjnej – by rząd, by nawet prezydent, którego naród wybrał, mógł decydować bez konstrukcji prawnej, jak to ma być wykonane. Bez możliwości odwołania, udowodnienia. [...] Proszę pana, bardzo szeroka uchwała, bardzo nieprecyzyjne wykonanie może być bardzo wielkim nieszczęściem dla Polski. Ja ostrzegam pana i proszę o wielkie zastanowienie. Pan to dobrze wie, co było robione w latach siedemdziesiątych. Jakie podrzutki, jakie rzeczy do dzisiaj jeszcze krążą”.

W odpowiedzi Macierewicz stwierdził:

„Pracowaliśmy cztery miesiące, by wszelkie możliwe posądzenia, uchybienia, fałszerstwa zostały wyeliminowane. I gwarantuję panu, panie prezydencie, że wszystko, co zostanie ujawnione, będzie absolutnie zgodne z prawdą”⁴.

W tym krótkim fragmencie łatwo odnaleźć oba czynniki, które zaważyły na dalszym biegu wypadków: przekonanie Macierewicza o własnej nieomyślności i wyraźne obawy Wałęsy związane z operacją lustracyjną.

---

osobistych”. TK przyczynił się też jego zdaniem – przywołując przepisy ustawy o UOP nakazujące ochronę agentury – do ugruntowania się interpretacji, że „UB i UOP to, z prawnego punktu widzenia, to samo”. P. Grzelak, *Wojna o...*, s. 75, 77.

³ W. Kuczyński, *Opowieść o upadku rządu Jana Olszewskiego*, „Rzeczpospolita” z 1-2 VI 2002 r.

⁴ Cyt. za: *Teczki, czyli widma bezpieczeństwa*. „Czarny scenariusz” czerwcowego przewrotu, Warszawa 1992, s. 40.

ANALYSE ET COMMENTAIRE DE TEXTES OU DOCUMENTS EN RUSSE

Durée : 6 heures

Analysez et commentez, **en russe**, les documents suivants :

Regnum 26.04.2005

Сейм Литвы принял заявление «Последствия Второй мировой войны в Европе»

Сегодня, 26 апреля, Сейм Литвы принял заявление «Последствия Второй мировой войны в Европе». Положительно проголосовало 74 члена Сейма, против — 1, воздержались — двое.

В заявлении сказано: «Нельзя называть Победой то, что продолжило оккупацию некоторых стран и не вязалось с демократией». По мнению авторов документа конец Второй мировой войны стал «концом зла — уничтожением нацизма, но в то же время принес Балтийским странам оккупацию, длившуюся десятилетия». Кроме того, в нем сказано что «пришло время не только Литве и другим странам Балтии, но и России, приближающейся к единой и демократической Европе, видеть и признавать как истребление нацизма, так и оккупацию Балтийских стран, и отдать должное не только жертвам нацизма, но и жертвам сталинизма».

На этой неделе парламентарии стран Прибалтики собираются призвать Россию признать оккупацию Литвы, Латвии и Эстонии, а так же нанесенные им тоталитарным коммунистическим режимом страдания и урон. 27 апреля в Эстонии на пятом общем заседании Балтийской Ассамблеи и Союза Северных стран планируется принять резолюцию, подготовленную парламентом Эстонии, по которой Государственная дума России призывается к «формальным» извинениям.

Newsru.com 26 апреля 2005 г.

В Эстонии в дни 60-летия Победы откроют памятник фашистам

60-летие со дня окончания Второй мировой войны в Эстонии будет отмечено открытием мемориала участникам «оборонительных боев против Красной армии». Так официальная эстонская историография трактует освобождение частями советской армии весной-осенью 1944 года территории Эстонии от гитлеровской оккупации. Мемориал представляет собой отлитую в чугуне карту Эстонии с обозначением мест основных боевых действий, а также 16 табличек с названиями воинских частей гитлеровского вермахта, в том числе 20-й Эстонской дивизии СС.

Церемония открытия пройдет 8 мая с участием премьер-министра Эстонии Андруса Ансипа. Официальная эстонская историография утверждает, что бойцы 20-й дивизии СС, в последнее время именуемой Эстонским легионом, воевали вовсе не на стороне нацистского рейха, а за свободу Эстонии. «Такое суждение, по меньшей мере, наивно», — считает Арнольд Мери, единственный ныне здравствующий эстонец — Герой Советского Союза. «Были фашизм и антифашизм. Любые рассуждения по поводу какой-то третьей силы полностью безосновательны», — заявил ИТАР-ТАСС ветеран Эстонского гвардейского стрелкового корпуса Советской армии.

Грани, 23.07.2006

Эстонские власти снесут памятник советскому воину

Эстонские власти приняли решение демонтировать памятник советскому воину-освободителю в Таллине, сообщает «Эхо Москвы». По данным радиостанции, помимо самого памятника, сносу подлежат и находящаяся поблизости мемориальная могила воинов.

В ночь с субботы на воскресенье монумент был взят в оцепление, были начаты работы по его сносу. В настоящее время решается вопрос о перезахоронении тел.

Конфликт вокруг памятника начался в мае, когда национал-радикальные организации Эстонии потребовали его сноса, угрожая взорвать монумент. После того, как вандалы несколько раз оскверняли памятник, он был взят под охрану полицией.

Мой дед заканчивал войну как раз в Прибалтике, там же потом служил, и когда я был маленький, бабушка очень часто рассказывала, как они жили в Таллине после войны. Как боялись говорить по-русски даже шепотом, как без нужды из дома не выходили, как старались выучить хоть какие-то эстонские слова, чтобы объясняться на рынке, и как на том же рынке ей чуть глаз не выбили и швыряли им в спину когда картофелины, когда свеклины. Так что я с детства точно знал, были рады эстонцы своему «освобождению» или нет.

Сам я не так давно в Таллине тоже был. Хороший, спокойный город. За всё время никто нам слова плохого не сказал, по-русски с нами говорить не отказывались, наоборот, улыбались. Даже молодые ребята, например, в кафе, пытались что-то на русском отвечать, хотя в школе они его уже не учили. Из чего я сделал несложный вывод: если вы приезжаете в страну с добрыми намерениями и тратите в ней деньги, к вам будут нормально относиться.

Памятник советскому Воину-освободителю я тоже видел. Еще помню удивился: как его не убрали до сих пор. Хотя место, где он стоит, показалось странным. Там действительно рядом остановка, место не очень торжественное. Грешным делом подумал, что Воина туда специально перенесли — тогда скандал еще и не думал начинаться, и я не знал об этом памятнике ничего. Зато теперь кажется, будто нет у Эстонии важнее дела, чем бронзовый Солдат.

Ну что ж, у всех свои комплексы. У России комплексы большие, поэтому она уже в открытую воюет с Америкой. У Эстонии комплексы соответственно масштабу — маленькие, и воюет она с конкретным монументом. Ведут себя эстонцы глупо, хотя перед выборами все и везде ведут себя в той или иной степени глупо. Хорошо сказал литовский президент Адамкус: «У нас много памятников, мы проезжаем мимо них каждый день и просто не замечаем». Прошлое надо знать, но воевать с ним бессмысленно, потому что победить невозможно.

Хотя где-то я их понять могу. У нас с эстонцами вообще разные точки зрения на войну. В буквальном смысле этого слова — точки, с которых мы и они смотрим на те события. Советский Союз оккупировал Эстонию еще раньше Гитлера, и если Гитлер был на этой территории всего четыре года, то СССР — полвека. И репрессии, и коллективизация, и ссылки-лагеря — всё это было. И сколь бы это ни казалось странным, ущерб от советской оккупации был больше, чем от немецкой (мы же всегда считали, что нет ничего страшней гитлеризма). И я очень даже могу себе представить, что солдат в советской форме ассоциируется в первую очередь с режимом, который эстонцы считают оккупационным, с эпохой, которую они считают самой мрачной в своей истории.

А мы считаем Великую Отечественную самой героической, самой достойной страницей своей истории. Более того, солдаты, воевавшие на эстонской земле, меньше всего думали, что кого-то оккупируют. Дед мой так точно не думал. Он воевал с фашизмом, и он его победил!

Такой вот совершенно разный ассоциативный ряд. И его не изменить. И не победить это прошлое никак, не переделать. Проще и правильнее было бы эстонцам делать как литовцы — просто не замечать. Стоит и стоит. Пройдет время, может быть, довольно много времени, не останется в живых ни ветеранов, ни «лесных братьев», не останется тех, у кого место рождения — СССР, и вопрос решится сам собой. Возможно, памятник уберут, а возможно, и оставят, как никого больше не раздражающий. Ведь немислимо же было когда-то представить себе, что на Бородинском поле установят памятные знаки в честь солдат наполеоновской армии и начнут торговать сувенирами с символикой «французских оккупантов».

Нет, Эстония «в огне»! Она не хочет ждать, не может просто ходить мимо, не замечая.

Очень жаль. Я могу понять, почему день освобождения Таллина Красной Армией для них не праздник, но не могу понять, почему это — траур? Ведь Красная Армия изгнала из города фашистов, и здесь выстраивается еще один ассоциативный ряд: день изгнания фашистской армии из города объявляется траурной датой. Это как? Это, по-моему, ненормально. Это не просто комплексы, это уже не просто глупость.

И не забудем про еще одну вещь. В России идея «враждебного окружения» популярна как никогда, вместе с ура-патриотизмом по всякому поводу. Эстония дает просто козырной повод для разнообразных истерик. Зачем это надо?

А если уж дело примет окончательный и бесповоротный характер, то предлагаю России взять на себя содержание кладбища советских солдат, а памятник выкупить и перевезти сюда. Раз уж они его совсем не могут видеть, зачем людей заставлять на него смотреть?